

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Theologia Scholastica

Mayr, Anton

MDCCXXXII

Disputatio I. De Natura, ac Naturalibus proprietatibus Angelorum.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84303](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84303)

TRACTATUS THEOLOGICUS

In Primam Partem

D. THOMÆ AQUINATIS
DE ANGELIS.

Post examinatas quaestiones de DEO, pergit Angelicus ad considerationem Angelorum, qui ex genere suo præstantissimæ sunt creaturæ. Nomen Angeli autem non tam substantiam, quam officium Spirituum illorum indiget, ut habet Divus Gregorius homil. 34. in Evangelia; significat enim nuncium: attamen jam vox hæc per antonomasiam naturas illas spirituales completas, & frequentius quidem Genios Cœlestes significat, aliquoties tamen etiam infernales demones, ut Matth. 25. v. 41. Qui paratus est Diabolo, & Angelis ejus. Agnovere Angelos etiam ipsi Gentiles, & Aristoteles quidem eos Intelligentias vocat, Plato secundarios Deos, Animæque cœlorum. Nos de eorum Natura, & Gratia, item Meritis, Peccatis, ac Pœnis, sed paucis agemus. Qui plura desiderat, Suarezium adeat, qui totum prægrandem de Angelis offeret.

DISPUTATIO I.

De Natura, ac Naturalibus Proprietatibus Angelorum.

Examinabimus hac disputatione, an Angeli in hac rerum universitate existant: an sint corporei: an spiritus puri: an immortales: an specie, an numero diversi: quam habeant vim se movendi, cognoscendi, volendi, loquendi &c. quæ etsi videantur ad Philosophiam spectare, tamen longa jam consuetudine hanc materiam præscribere Theologi, ex eo etiam titulo, quod doctrina de Angelis, ut plurimum, nitatur principiis fidei, aut Theologiae, & ex sola ratione naturali exacte hauriri non possit.

QUÆSTIO I.

De Existentia, & Natura Angelorum.

ARTICULUS I.

An Angeli existant.

Per Angelum, ut dictum, intelligimus antonomastice substantiam creatam, intellectualem, spirituales, completam, hoc est, substantiam quandam, à DEO productam, intellectualem.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. 1.

ctu, & consequenter etiam voluntate, præditam, omnis corporis, etiam tenuissimi, expertem, quæ non sit ordinata ad constituendum cum corpore aliquo compositum, velut anima hominis ordinatur ad corpus; & faciendum cum isto compositum humanum: ex quo ipso capite Angelus, utpote spiritus purus, atque completus, animâ humanâ superior est, habetque naturam altiore, & DEO similiores: quamvis quoad gratiam aliquando ab homine, e. g. B. Virgine, excedatur.

4. Dico 1. Angeli defacto existunt; consequenter etiam possibiles sunt. Conclusio est de fide contra Atheos, qui unâ cum DEO etiam alios spiritus negant: item contra quosdam Philosophos, relatos ab Aristotele 4. phys. t. 52. & Sadducæos, ut habetur Act. 23. v. 8. Prob. Matth. 18. v. 10. dicitur: Angeli eorum in cœlis semper vident faciem Patris. innumeris etiam aliis Scripturæ locis fit mentio Angelorum. Concilium Lateranense quoque C. Firmiter, de summa Trinitate sic habet: Sua omnipotentia virtute simul ab initio temporis utramque de nihilo condidit creaturam, spirituales, & corporales; Angelicam videlicet, & mundanam, ac deinde humanam, quasi communem ex spiritu, & corpore constitutam. Accedunt Patrum testimonia infinita, in omnibus eorum libris passim obvia.

5. Dico 2. Existentia Angelorum non potest ratione naturali demonstrari. ita Valentia tom. 1. disp. 4. q. 1. punct. 1. Arriaga trad. de Angel. disp. 1. sec. 1. cum pluribus aliis. Prob. Effectus mirabiles, superantes humanam potentiam, si sunt boni, & honesti, e. g. motus cœlorum, gubernatio entium materialium in bonum hominis, possunt adscribi DEO: si sunt mali, vel inordinati, e. g. in energumenis, possunt adscribi animabus separatis: ergo ex his effectibus non demonstrantur Angeli. Sed neque ex perfectione universi evidenter inferitur existentia Angelorum; quia sine istis tamen mundus fuisset sufficienter perfectus, & juxta normam voluntatis Divinæ formaliter perfectissimus, etsi Angelis caruisset: materialiter autem perfectissimus mundus esse non debet; cum neque nunc talis sit. Dixi: demonstrari: an enim non possint Angeli naturali ratione probabiliter adstrui, multi Auctores non examinant. vide tamen Arriagam loc. cit. ubi rationem aliis efficacior putat esse desumptam ex mendacis energumenorum, & magicis effectibus: quamquam nec istam dicat convincere; cum certum non sit.

A

fit

sit, an non hæc omnia ab animabus separatis provenire valeant.

6. Quantus jam numerus Angelorum existat, dici non potest, ut etiam fatetur D. Dionysius de celesti Hierarchia c. 14. ubi tamen addit, eos numero exsuperare corporea. Maximum esse, constat ex Danielis 7. v. 10. ubi dicitur: *Millia millium ministrabant ei, & decies millies centena millia assistebant ei.* Angelicus 1. p. q. 50. a. 3. in corp. ait: *Rationabile est, quod substantie immateriales excedant secundum multitudinem substantias materiales, quasi incomparabiliter.* hoc Valentia, Granadus, Molina, ita intelligunt, ut excedant omnem multitudinem specierum corporalium, non verò individuorum, ut explicat etiam Cajetanus, & seipsum Angelicus q. 6. de potentia 4. 6. in corp. dicens: *Substantie incorporeæ (sicut Dionysius dicit quarto capite celestis Hierarchie) omnem multitudinem materialium specierum transcendunt.* nam individua materialia, successive existentia, itémque omnes arenæ maris, & pulveres terræ, utique Angelorum numerum excedunt. Quidam ex parabola boni Pastoris, relinquentis nonaginta novem oves in deserto, & quærentis unam perditam, inferunt, numerum Angelorum saltem nonaginta novem vicibus superare numerum hominum; cum per ovem illam natura humana intelligatur.

7. Ob. 1. contra 2. conclus. Mundus sine Angelis esset imperfectus, & consequenter dedeceret DEUM creatorem: ergo evidenter debent dari Angeli. Confirm. 1. Effectus est imperfectus, nisi assimilatur suæ causæ, quantum potest: sed mundus absque Angelis non assimilaretur suæ causæ, sive DEO, quantum potest: ergo. Confirm. 2. Omne agens intendit se propagare, imprimendo effectibus similitudinem, quantum potest: ergo etiam DEUS: sed hic potest majorem similitudinem imprimere Angelis, quam aliis creaturis: ergo debet eam imprimere, & consequenter Angelos producere. Confirm. 3. S. August. de liber. arbitr. 1. 3. c. 5. ait: *Quidquid enim tibi vera ratione melius occurrerit, scias, fecisse DEUM.* ergo DEUS necessario semper facit, quod est melius: sed melius est, in mundo esse Angelos: ergo.

8. Resp. disting. ant. mundus sine Angelis esset imperfectus negativè, seu materialiter minus perfectus, conc. ant. esset positivè imperfectus, neg. antec. & conf. Ratio hæc probaret, DEUM etiam debuisset producere unionem Hypostaticam. Ad 1. confir. dist. ma. effectus est imperfectus, nisi assimilatur ipsi causæ, neg. ma. nisi assimilatur ideæ, quam causa habet de ipso. conc. ma. & om. mi. neg. conf. Scriptio, quamvis sit effectus hominis, non debet habere maximam similitudinem cum homine, sed tantum cum idea, vel conceptu scribendi. Ad 2. confir. disting. antec. omne agens necessarium, & generans in similitudinem naturæ, intendit se ita propagare. conc. antec. etiam agens liberum. neg. antec. & conf. Ad 3. confir. S. Aug. illo cap. paulò superius hæc præmittit: *Cujus DEI profectio largissima bonitas iustissime laudaretur, etiamsi aliquo inferiore creature gradu nos condidisset.* in forma dist. 1. conf. DEUS necessario facit, quod est melius, hoc est, ad finem, hic, & nunc ab ipso intentum, convenientius, conc. conf. melius materialiter, neg.

conf. aliàs DEUS nihil potuisset producere, quam quod produxit; hoc enim esset melius, & ad illud fuisset necessitatus. hac de re plura tract. de Incarnat. ubi de necessitate Incarnationis.

9. Ob. 2. DEUS in omnibus operibus intendit necessario suam gloriam: sed hunc finem obtinere non potest sine Angelis: ergo, prob. mi. Gloria est clara cum laude notitia: sed hæc non habetur sine Angelis; cum homo non cognoscat perfecte opera DEI: ergo. Confir. Mundus habet aptitudinem passivam, ut terminet cognitionem comprehensivam sui: ergo debet etiam dari potentia activa eliciendi eam cognitionem: atqui hæc non potest dari sine Angelis: ergo, prob. 1. conf. aliàs frustra daretur comprehensibilitas, sicut frustra daretur color, si non daretur oculus: mi. subsumpta non est dubia; quia humanus intellectus non est comprehensivus universi.

10. Resp. dist. ma. DEUS necessario intendit aliquam gloriam. conc. ma. intendit omnem. neg. ma. & dist. sic min. neg. conf. Posset DEUS producere creaturas adhuc magis comprehensivas mundi, & consequenter magis DEUM glorificantes, quam Angeli, non autem propterea debet: unde sufficere DEO potuisset laus ab hominibus. Imò quidam admittit, mundum potuisse creari absque omni creatura rationali: quo casu DEUS tantum habuisset gloriam latius sumptam, quam dare possent creaturæ irrationales. Ad confir. neg. conf. Non omnibus potentiis passivis, formaliter talibus, correspondere debet potentia activa, actu existens: sufficit, si sit possibilis. Certè quodlibet ens habet potentiam recipiendi varias perfectiones, quas nunquam recipit, & consequenter per accidens caret hoc fine, licet non careat alio. Quare, etiamsi potentia passiva mundi ad terminandam comprehensionem sui non obtineret hunc suum finem, formaliter sumptum, tamen mundus, realiter sumptus, plurimos alios obtineret.

11. Ad prob. dist. illat. eomprehensibilitas mundi daretur frustra per accidens, sicut potentia terminandi nobiliorem comprehensionem, quam habeant defacto Angeli. conc. illat. daretur frustra per se. neg. illat. mundo enim per accidens fuisset, si Angeli non fuissent creati, adeoque ipse à nulla creatura naturaliter comprehendi potuisset. Quod spectat ad colorem, vel iste habet alium finem, prudenter intendibilem, distinctum à visione, vel non: si primum, poterit dari sine oculo: si secundum, hæc ipsa est disparitas; quia utique mundus habet alium finem. e. g. ut creaturæ rationales serviant DEO, irrationales homini. Responderi potest 2. neg. mi. subsumptam. DEUS posset homini infundere species comprehensivas universi, quo casu comprehenderet mundum. Quod autem debeat dari creatura, cui naturaliter debeantur hæc species, unde demonstrabitur?

12. Petes: Quando Angeli creati sunt. Resp. imprimis, non esse creatos ab æterno; nam etsi omitteretur possibilis creatura ab æterno, tamen nulla defacto ita producta est, ut habet Lateranense citatum n. 4. ubi dicitur *ab initia temporis* utraque creatura, spiritualis, & corporea condita. Quo verò tempore fuerint crea-

ti, videtur Moyses tacuisse; quia ejus intentio fuit, solam describere creationem mundi corporei, nisi dicamus, ut videtur S. Augustinus velle l. 11. de civit. DEI c. 9. § l. 2. super Genes. ad lit. c. 8. relatus à S. Thoma 1. p. q. 62. a. 3. arg. 1. Angelos in sacris Scripturis intelligi nomine coeli, aut lucis.

13. Molina, Zumel, & alii putant, esse de fide, quod non sint creati ante mundum corporeum; cum Lateranense dicat, simul creatam utramque naturam. Sed non videtur Concilium aliquid definire voluisse contra gravissimos Patres Gregor. Nazianzenum, Hieron. Damascenum, & Doctores Græcos, qui teste Angelico 1. p. q. 61. a. 3. ad 1. concorditer oppositum docent: insuper illud simul, aut intelligi potest de similitudine morali, quæ non tollitur intervallo brevissimo: aut significare potest idem, ac pariter, hoc est, tam unam, quam alteram, sicut intelligitur illud Ecclesiastici 18. v. 1. Qui vivit in æternum, creavit omnia simul. probabilis tamen Concilium intelligitur de similitudine omnimoda: unde communis est opinio cum S. Thoma loc. modo cit. in corp. quod Angeli non fuerint ante mundum corporeum creati, sed simul cum isto. Quod etiam videtur insinuari Jobi 38. v. 7. ubi aliquo modo dici videtur, quod DEUM, ponentem fundamenta terræ, laudarent simul astra matutina, & jubilarent omnes Filii DEI, sive Angeli.

ARTICULUS II.

Quales sint Angeli.

14. Dico 1. Angeli sunt puri Spiritus. ita omnes cum S. Thoma 1. p. q. 50. a. 1. in corp. & sumitur ex Lateranensi cit. n. 4. ubi dicitur creatura spiritalis, distincta à creatura mixta, seu homine, ex corpore, & anima composito, de quo capitulo meretur videri Suarez de Angelis l. 1. c. 6. maxime à n. 9. § 10. ubi ait, saltem nostram assertionem sine temeritate negari non posse. Scriptura etiam sæpe Angelos vocat simpliciter Spiritus: & D. Dionys. de Divinis nominibus c. 4. sub initium loquens de Angelis, ut patet ex inferius dictis eodem capite, dicit: *Mente prædita sunt essentia... vitæque habent sempiternam... ab omni interitu, morte, materia, ortuque soluta, ac liberæ.* Similia habent alii SS. PP. passim, quos vide apud Platelium. Sed neque est ulla ratio asserendi Angelis corpora, etiam tantum subtilissima, præsertim cum integra legio demonum in uno homine compenetrata fuisse legatur in Evangelio.

15. Dico 2. Angeli sunt penitus simplices, nullaque ratione compositi ex materia, ac forma. ita S. Thomas 1. p. q. 50. a. 2. in corp. & alii omnes. Prob. Nulla est necessitas adstruendi in ipsis ullam talem compositionem; neque etiam Angelus est substantia incompleta, ut anima rationalis, quæ tanquam forma exigit subiectum: sed est completa substantia, nullo modo ordinata ad corpus. Nota tamen, nos ab Angelis tantum excludere compositionem substantialem materiæ & formæ: non verò naturæ, & personæ, si personæ sit aliquid positivum. minus excludimus compositionem accidentalem; quia Angelis, tanquam subiectis, uniuntur

cognitiones, & volitiones: minime autem excludimus compositionem tantum metaphysicam ex genere, & differentia.

16. Dico 3. Angeli sunt immortales, & incorruptibiles. ita iterum S. Thomas 1. p. q. 50. a. 5. & omnes alii. Prob. ex D. Dionysio cit. n. 14. Dein Angeli non possunt destrui manente subiecto; quia non habent subiectum: ergo sunt incorruptibiles. Quod autem sint immortales, habetur, tum ex eodem D. Dionysio supra citato, tum ex Concilio Lateranensi sub Leone X. sess. 8. ubi definitur, animam humanam immortalem esse: consequenter magis erunt immortales Angeli: imò pro his militant, & efficacius, eadem rationes, quæ pro anima hominis; neque enim dependent à materia, neque habent ullum contrarium, exigens eorum destructionem, nec etiam pro bono universi: ergo exigunt semper conservari. Eadem immortalitas Angelorum adstruitur in Synodo VI. actione 11. in Epistola Sophronii circa medium, ubi dicitur: *Sic hominum anime permanent incorruptæ, sic Angeli immortales perseverant.*

17. Dico 4. Probabiliter aliqui saltem Angeli inter se specie differunt. ita S. Thomas 1. p. q. 50. a. 4. in corp. & defecto communis. Prob. Angeli habent valde diversam dignitatem, & diversa officia: ergo eam habent, vel ratione diversæ naturæ, adeoque hæc differt specie: vel habent ratione gratiæ, & tunc iterum differunt specie; nam, ut S. Thomas 1. p. q. 62. a. 6. in corp. & Magister sententiarum l. 2. distinct. 3. § 2. ex Paribus infert, gratia Angelis data fuit juxta proportionem naturalium, adeoque si diversa fuit in illis gratia, etiam naturalia in ipsis diversa sunt. Rursus SS. Patres Luciferum vocant cæteris perfectiorem, & videntur intelligere perfectiorem etiam quoad naturam. Sic S. Gregorius l. 32. moral. c. 18. ait, quod alios Angelos quasi vestem ad ornamentum suum habuerit; quod eorum claritatem transcederit, imò comparatione claritatis suæ obumbraverit, & obumbrando operuerit; quod cunctos scientiâ superârât &c. vide Suarez l. 1. de Angelis c. 12. Accedit ratio Magistri sententiarum loc. cit. si cut in corporibus datur multiplex differentia specifica, ita probabiliter etiam datur in spiritibus; neque enim ista minus, quam illa, servit ad pulchritudinem universi. Si autem aliqui Angeli specie differunt, saltem tres Hierarchiæ ita inter se differunt; quia istæ inter se officiis maxime diversæ sunt.

18. Numerantur autem Angelorum Chori, seu Ordines novem, sc. Angeli, Archangeli, Principatus, Potestates, Dominationes, Virtutes, Throni, Cherubim, Seraphim: qui nominantur in Scripturis, ut ostendit S. Gregorius homil. 34. in Evangelia. Hi autem chori rediguntur in tres Hierarchias, quarum qualibet tres ordines complectitur, & suprema quidem Seraphim, Cherubim, Thronos: media Virtutes, Dominationes, & Potestates: infima Principatus, Archangelos, & Angelos. vide Suarez l. 1. c. 13. Licet autem inter hos ordines sit diversitas, non tantum nominis, sed etiam aliqua officii, & dignitatis, tamen quandoque alicui Angelo tribuitur in latiori significatione nomen ordinis, in quo non est: hoc tamen nil probat contra nos; nam sicut nomen Angeli tribuitur omnibus, licet an-

tonomasticè sit proprium infimo ordini, ita potest etiam e.g. nomen Virtutis tribui alicui ex inferiore, vel etiam superiore ordine: Sic SS. Michaël, Gabriel, & Raphaël vocantur Archangeli, & tamen videntur esse ex altiore, non tantum Choro, sed etiam Hierarchia. vide Suarez *loc. cit.*

19. Dico 5. Non tamen omnes Angeli differunt specie, ita contra Thomistas communius Scholastici, S. Bonavent. Albertus, Scotus, & alii apud Valentia *tom. 1. disp. 4. q. 1. punct. 3.* Prob. Non repugnant Angeli, solo numero diversi, ut patebit ex objectionum solutione: ergo non debet dici sine ratione, quod omnes producti sint specie diversi; cum in pluribus non eluceat ullum prædicatum specie diversum, saltem nullum nobis sit cognitum: ergo sicut de corporeis dicimus, quod plura sint ejusdem speciei; quia non apparet prædicatum specie diversum, ita quoque dicendum de spiritualibus. Dein supposita jam multiplicatione specierum, ordo individuorum similium servit ad pulchritudinem universi, itemque ad societatem, & amicitiam naturalem. Rursus non videtur DEUS voluisse innumeras Angelorum species totaliter à se abicere, & damnare: ergo ex eadem specie quidam Angeli sunt damnati, alii verò ejusdem speciei sunt servati. Ulterius plures Angeli conveniunt in officio, ordine &c. ergo probabiliter etiam in specie. Plures congruentias vide apud Suarez *l. 1. c. 15.* neque tamen certi quidquam in hac materia expectes.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

20. **O**B. 1. contra primam conclusionem. Patres plures attribuunt Angelis corpora: ergo etiam nos debemus ipsis corpora tribuere. Confir. in Synodo Generali VII. *actione quinta* approbatur scriptum Joannis Episcopi Thessalonicensis, qui docuit, Angelos posse pingi: quia non essent incorporeales omnino, & invisibiles, sed subtiles corpore, aërei, atque ignei: ergo. Resp. Etsi aliqui Patres olim, rebus adhuc obscuris, ita sensissent, modò non amplius ita sentirent. Sed & plerique pati possunt mitiorem expositionem.

21. S. Gregorius *homil. 10. in Evangelia* Angelum quidem vocat animal rationale: sed per animal tantum videtur intelligere vivens; nam *l. 4. Dialogorum c. 29.* daemones vocat incorporeos. S. August. *l. 21. de civit. c. 10. & epist. 250. sub finem* nihil absolute asserit. A S. Basilio *l. de Spiritu S. ad Amphiloctium c. 16.* Angeli quidem vocantur ignis: sed addita limitatione *immaterialis*, hoc est, metaphoricus, propter subtilitatem nempe, & celeritatem.

22. Ad confir. nego conseq. nam hæc Synodus non approbavit rationem Joannis illius, sed tantum conclusionem, scilicet Angelos posse pingi. Neque rationes, à privato præsertim auctore, allatæ in Concilio, sunt hujus definitiones, ut patet ex hoc ipso Concilio, & in hac questione; nam, cum lectus esset liber hujus ipsius Joannis, dixit Tharasius, Præsul Constantinopolitanus: *Ostendit autem Pater, quod & Angelos pingere oporteat, quando circumscribi possunt, & ut homines apparuerunt. Sacra Synodus dixit, Etiam Domi-*

ne. Ennulla approbatio rationis superioris. Illud autem: *circumscribi possunt*: non significat, eos habere quantitatem corporalem, sed limitationem quoad locum: quod etiam spiritibus convenit.

23. Ob. 2. *Gen. 6. v. 4.* dicitur, quod Filii DEI, seu Angeli, commixti sint filiabus hominum, & genuerint gigantes: ergo fuere corporei. Resp. per Filios DEI ibi non intelligi Angelos, sed Filios Seth, & Enos, qui dicti sunt Filii DEI, eo quod vigeret apud ipsos cultus veri DEI, cum Filia Cain mali genitoris dicerentur Filia hominum. Neque refert, Septuaginta Interpretes loco *Filii DEI* legere *Angeli*; nam & homines in Scripturis vocantur Angeli, & usitato etiam modo loquendi parvuli innocentes: imò vox hæc, ut dictum *n. 1.* significat *nuncium*. Certè boni Angeli non potuerunt ita peccare: mali non sunt Filii DEI: ergo non intelliguntur ibi veri Angeli. Quodsi aliquando operà demonis incubi natus esset homo, vel aliud animal, id contigisset medio semine, aliunde translatò, de quo Deltius in *disquis. mag. tom. 1. l. 2. q. 15.* operà autem demonis succubi non potest nasci animal, ut rectè Platellius *p. 1. c. 6. n. 325.*

24. Ob. 3. Daemones ligantur, ut à Raphaële *Tob. 8. v. 3.* Angeli boni edunt, ut *Tobia 12. v. 19.* gaudent locis palustribus *Tob. 40. v. 16.* fugantur sono cytharæ, ut à Davide *1. Reg. 16. v. 23.* item odore, ut incenso jecore pilis *Tob. 6. v. 19.* cruciantur igne *Matth. 25. v. 4.* gestantur in annulis; timent gladios, virgas, gallos gallinaceos; gaudent nidioribus sacrificiorum gentilium &c. ergo debent habere corpora. Resp. daemones non ligari vinculis corporeis, sed moralibus, scilicet imperio DEI, & Angelorum Sanctorum. Comestio Angelorum non est vera, & physica, sed mystica, & sic Raphaël ait ad Tobiam *c. 12. v. 19. Videbar quidem vobiscum manducare, & bibere, sed ego cibo invisibili, & pota, qui ab hominibus videri non potest, utor.* Per loca palustria intelliguntur mysticè animæ molles.

25. Sonus cytharæ, non physice, sed aliquo modo moraliter, potest pellere, seu impedire daemonem; nempe dissipando melancholicam, quæ est dispositio ad recipiendas, præsertim desperabundas, demonis tentationes. Iecur incensum, non naturaliter, sed miraculose, fugavit daemonem. Poena ignis infernalis est miraculosa. Quod addit in annulis diabolus, fit ex pacto superstitioso: & qui probabitur, adesse semper, pro omni instanti physico, quasi in carcere? Timorem quandoque fingit daemon ad demetrandos magos, ne isti sibi timeant à diabolo.

26. Dices. Quomodo igitur sæpissime visibiliter apparent Angeli? Resp. eos assumere corpora, & sic verè apparere, non tantum imaginariè, seu tantum movendo species phantasticas, & phantasiam immutando: quanquam etiam sic apparere possint, præsertim, si uni tantum videantur, non aliis. Sic vera fuit apparitio S. Raphaëlis; quia fuit constans, & ab omnibus præsentibus eodem modo percepta; neque enim credibile est, S. Angelum omnium obviatorum phantasiam immutasse. item verè apparuit daemon Christo; quia non habuit potestatem in ejus phantasiam. Corpora autem ordinariè non sunt carnea, sed ex aère, aliisque corpulentis, efformata, ut figurâ externâ referrent corpora humana solida, & palpabilia.

27. Hæc tamen corpora Angeli non assumunt, ut forma informans; hinc nequeunt vitaliter in illis operari: consequenter nec possunt valide baptizare. Sed neque ea assumunt præcisè ut motor qualiscunque, sed ut motor repræsentatus per corpus assumptum: ad quod tria requiruntur: 1. ut Angelus sit corpori intimè præsens. 2. ut speciali influxu dirigat, moveat, & contineat corpus, ne dissolvatur. 3. ut in eo aliquid operetur, eoque utatur tanquam suo, sive ad personam suam specialiter repræsentandam. Quare, licet Angelus possit assumere etiam corpus vivum, exercendo in eo operationes, quæ non possunt attribui illi corpori, seu animali, ut dæmon assumpsit corpus veri, & vivi serpentis, non tamen dicitur dæmon assumere corpus energumeni; quia non utitur eo corpore, tanquam proprio, ad specialem sui repræsentationem, & dæmon de energumeno loquitur, tanquam de persona à se distincta: imò etiam energumenus sapissimè loquitur in persona propria.

28. Ob. 4. contra 3. conclus. In Synodo Vi. actione 11. ante verba à nobis citata n. 16. dicitur, Angelos esse immortales, non naturâ, sed gratiâ: ergo. Confirm. 1. Angelus nondum existens non habet jus ad conservationem: ergo etiam existens non habet jus ad conservationem, prob. conseq. Nihil gratuitum gravat donantem: ergo prima productio gratuita non obligat DEUM ad conservationem. Confirm. 2. Quod naturaliter alicui debetur, debet procedere ab intrinseca ejus virtute: atqui conservatio æterna non procedit ab intrinseca virtute Angeli: ergo. Resp. disting. antec. dicitur, Angelos esse immortales, non naturâ, hoc est, non essentialiter, ita, ut nec de absoluta potentia possint destrui: sed gratiâ, hoc est, beneficio creationis gratuito. conc. antec. gratiâ tantum supernaturali. neg. antec. & conf. Concilium tantum vult, Angelos non esse immortales essentialiter, ut DEUS, de quo 1. ad Tim. 6. v. 16. dicitur: *Solus habet immortalitatem*.

29. Ad 1. confirm. neg. conseq. ad prob. neg. antec. quia gratuita promissio gravat promittentem: & sic Angelus, gratuito accipiens creationem, accepit etiam gratuito jus ad conservationem: sicut gratuito accipiendo gratiam supernaturalem, accipimus jus ad beatitudinem. Ad 2. confirm. neg. ma. Materia exigit naturaliter formam, quæ non potest produci à materiâ intrinseca virtute: quare tantum naturalis est potentia passiva, exigens potentiam activam, quæ possit satisfacere exigentiæ. Alias objectiones, quæ æquè pugnant contra immortalitatem animæ rationalis, suppono solutas in Philosophia: cumque potissimum eò tendant, quòd immortalitas animæ non sit demonstrata, nos autem hîc præscindamus, an immortalitas Angelorum demonstretur, an non, nobis objici nequeunt.

30. Ob. 5. contra 4. conclus. S. Athanas. q. 8. ad Antiochum ait: *Una est, & eadem essentia Angelorum, sicut etiam una tantum est essentia hominum*. Similia habent alii Patres apud Suarez de Ang. l. 1. c. 12. ergo. Resp. 1. eum librum verosimiliter non esse S. Athanasii, sed alterius longè recentioris, ut ostendit Bellarminus de Script. Eccles. observ. in tom. 4. S. Athanasii. Resp. 2.

cum Eximio, eandem esse naturam Angelorum non in specie infima, sed subalterna. Ex eo autem, quòd homines in infima specie conveniant, non debet etiam dici, Angelos ita convenire; quia instituitur quidem in citato textu paritas, aut comparatio cum natura humana, at tamen propterea non debet esse similitudo omnimoda. Sic etiam in Symbolo dicit idem S. Athanasius: *Sicut anima rationalis, & caro unus est homo, ita DEUS, & homo unus est Christus*. Et tamen non est similitudo omnimoda; non enim, ut anima, & caro, ita etiam DEUS, & homo, conveniunt in unam naturam completam, sed tantum in unam Personam. Loquuntur scilicet PP. de Angelis, tanquam ejusdem naturæ spiritibus; quia conveniunt in prima, & nobis præcipuè cognita, perfectione naturæ, scilicet in prædicato intellectivi spiritualis.

31. Ob. 6. contra 5. conclus. Juxta Aristotelem, & D. Thomam differunt individualiter illa, quæ differunt materialiter, seu per ordinem ad materiam, præsertim signatam certis accidentibus, & alia differunt specie: sed Angeli, utpote spiritus completi, non differunt per ordinem ad materiam: ergo. Confirm. 1. Quæ non differunt per materiam, differunt per formam: atqui diversitas formæ est diversitas specifica: ergo. Confirm. 2. Juxta nos non possent Angeli ab invicem discerni, & consequenter tolleretur omnis ordo, & communicatio inter Angelos: hoc admitti non potest: ergo. Confirm. 3. Ordo per se, seu specificus, melior est, quàm ordo per accidens, seu tantum individualis: ergo ille datur inter entia valde perfecta, ut sunt Angeli.

32. Resp. Differre materialiter est differre in prædicato non considerabili à scientiis: sic respectu Matheseos circulus aureus, ac ferreus differunt materialiter: & sic etiam Angeli differunt materialiter ratione prædicati individualis. Eodem modo exponi possunt S. Thomas, & Aristoteles. Certè Angelicus etiam in Angelis admittit materialitatem; unde per hanc non intelligit materiam physicam. Et quomodo individualiter inter se differunt cognitiones Angelicæ de eodem objecto? Si dicas, substantiam Angeli respectu cognitionum esse subjectum, & aliquo modo materiam, jam fateris, quòd non exigatur materia physica. Ulterius si ipsæ particule materiæ, quia sunt subjectum, possunt individualiter inter se differre, cur non substantiæ spirituales? In forma neg. ma. vel ejus suppositum.

33. Ad 1. confirm. dist. ma. Quæ non differunt per materiam, differunt per formam, hoc est, per formalitatem hæcceitatis. conc. ma. per formam, vel prædicatum pluribus commune, aut specificum. neg. ma. & dist. sic min. neg. conseq. Ad 2. confirm. neg. ma. In primis DEUS, comprehendens ipsam individuationem, non indiget alio discerniculo. Si hanc Angeli non discernunt, possunt discerni ex accidentibus spiritualibus diversis, quæ æquè possunt dari, ac materialia, & similia esse aliquo modo characteri baptismali &c. Ad 3. confirm. Cur non etiam datur hic ordo inter homines? Sufficit itaque dari ordinem per se inter species: quanquam & hunc

hunc multi negent; cum plures species possint esse æque perfectæ. In forma vel neg. antec. quia melior est ordo mixtus ex specifico, & individuali: vel disting. ant. ordo per se est materialiter melior. om. ant. est formaliter melior. neg. ant. & conseq. Non debet autem DEUS semper intendere, aut facere, quod materialiter melius est.

QUÆSTIO II.

De Potentia locomotiva Angelorum.

ARTICULUS I.

Per quid, & quomodo Angelus sit in loco.

34. **C**onsentunt omnes, Angelum non esse in loco circumscriptivè, hoc est, vel ita, ut pars quæque Angeli correspondeat cuicque parti spatii divisibilis, vel ita, ut superficies locati contingatur à superficie loci ambientis; nam utrumque, ut patet, non convenit Angelo indivisibili, & spirituali. At verò Angelus est in loco definitivè, hoc est, indivisibiliter in loco divisibili, & totus in toto, atque etiam totus in qualibet parte spatii, sicut scilicet anima humana est in corpore. Certè Angelus non est nullibi; nam, ut ait S. Augustinus de immortalitate animæ c. 1. Quidquid est, nusquam esse non potest. Rursus Angeli dicuntur esse in cælo Marci 13. v. 32. vel in sepulchro Christi Matth. 28. v. 2. Accedit, quod entis creati limitatio non patiatur, rem esse sine ubicatione, sicut nec sine duratione.

35. Dico. Angeli sunt in loco formaliter per entitatem modalem superadditam. ita Suarez l. 4. de Angelis c. 2. n. 4. Platellius, & alii, præsertim nostri, communis. Probatur eo modo, quo Philosophi probant, ubicationem corporum esse distinctam à corporibus; quia scilicet substantia Angeli est indifferens, ut hic, vel ibi sit. Neque afferri potest, tanquam determinativum, negatio distantiae; cum explicari non possit, quid tandem negetur, nisi ubicatio modalis, certa puncta imaginaria fixa, hac vel illa ratione, respiciens. Quod si afferas decretum DEI, afferes quidem causam locationis, aut loci, non verò formam actu dominantem locatum. Si pertinaciter contendere velis, per decretum DEI Angelum esse formaliter locatum, dic, cur non pariter murus per idem decretum sit formaliter albus sine albedine &c? Certè aliud reponere non poteris, quam quod quidem denominationes aliquæ morales possint explicari per decretum DEI, ejusque certum modum tendendi, sed non denominationes physicae, & intrinsecæ: at talis denominatio physica etiam est esse hic, & non alibi.

36. Quidam dicunt, Angelum esse in loco per suam operationem: at hi non adstruunt formalem præsentiam, sed potius signum præsentiae; ubi enim Angelus operatur, est præsens, saltem nisi operetur miraculosè. At verò Angelus etiam præsens esse potest, ubi non operatur; nec enim

operatur aliquid in cælum empyreum; gratis enim fingit Cajetanus operationem, nobis incognitam: quin etiam potest Angelus supernaturaliter operari, ubi non est: item potest naturaliter manens in eodem loco mutare operationem, e. g. si intra locum suum adequatum moveat corpus sursum, atque deorsum. Insuper potest mutare locum non mutata operatione, e. g. si cum homine moveatur, & semper conservet in ipso eandem piam inspirationem &c. Tandem, ut observat Vasquez, Angelus, movens cælum, operatur motum in toto cælo: non tamen ideo existit in toto cælo; ergo.

37. Elparza l. 2. de Angelis q. 9. a. 4. vult, Angelum posse dici, physicè præsentem in loco per operationem; cum enim Angelus non possit approximari quantitativè, seu per contactum quantitatis, potest approximari loco, vel corpori per contactum virtutis, seu per applicationem potentiae activæ, quatenus in loco corporeo extrinseco aliquid operatur, & ratione hujus operationis habet specialem habitudinem ad locum, quæ dici potest locatio physica. Idem, saltem quoad substantiam, docet Platellius p. 1. c. 6. n. 338. & sic intelligi potest S. Damascenus, qui l. 1. de fide c. 17. ait, Angelum esse in loco: Propterea, quod adest intelligibiliter, & operatur secundum suam naturam, ubi vox adest significat præsentiam formalem (quam Elparza loc. cit. vocat metaphysicam) vox operatur alteram physicam. Quidam dicunt, Angelum esse corpori præsentem per unionem physicam: sed gratis hoc dicitur: præterquam quod nec continuativa, nec informativa unio esse posset; cum spiritus nequeat corpori continuari, nec substantia completa aliam informare.

38. Quæritur ulterius 1. An ubicatio Angeli sit spiritualis? Responderetur affirmativè; quod enim recipitur in puro spiritu, nec habet connexionem cum materia, aut quantitate, ut juxta Philosophos spirituale. Ubi nota, ubicationem Angeli hunc non affigere loco extrinseco; alias enim etiam ubicatio turris Academicæ eam affigeret aëri: consequenter hoc mutato, mutaret turris singulis instantibus locum extrinsecum, & intrinsecum, quod non est verisimile.

39. Potest tamen ubicatio Angeli esse divisibilis, ut docet Suarez de Angelis l. 4. c. 17. & Platellius p. 1. c. 6. n. 340. nam divisibile recipi potest in indivisibili; sic enim in anima rationali recipitur unio cum corpore, quæ est divisibilis; alias enim quovis instanti, quo homo nutritur, deberet produci unio animæ cum corpore, totaliter nova. Nec etiam repugnat divisibilitas enti spirituali; quia non probatur repugnantia: & ij, qui admittunt habitus intellectuales, distinctos à speciebus, admittunt, eos augeri per additionem gradus ad gradum. Neque hinc sequitur, Angelum non esse totum in qualibet parte spatii; si enim anima, quamvis unione divisibili unita, potest esse tota in qualibet parte corporis, poterit etiam Angelus ita esse in spatio. Nota tamen, sermonem hic esse de ubicatione in spatio divisibili; si enim hoc esset punctum indivisibile, non esset ratio, cur ubicatio divisibilis esset.

40. Quæritur 2. An Angelus possit esse in plu-

pluribus spatiis? Resp. distinguenda esse spatia. Aliud dicitur *spatium adequatum*, sive commensuratum Angelo; quod perfectior enim Angelus est, eo majus spatium occupare potest; quantum autem hoc sit, Suarez l. 4. c. 11. n. 3. & Arriaga disp. 16. sect. 3. num. 13. ait, à nobis ignorari: nec inveni Auctorem, qui ausit determinare, quamvis diligenter quænaverim. Aliud dicitur *spatium inadæquatum*, seu præter quod Angelus adhuc aliud occupare potest. Sic spatium adæquatum animæ humanæ est corpus humanum, quod, quantumvis magnum, intra limites tamen, naturæ humanæ præscriptos, ipsa totum occupare potest: inadæquatum est brachium. Jam quod Angelus nequeat esse naturaliter in duobus locis adæquatis, est clarum; nam si esset in duobus, nullus esset adæquatus. Item clarum est, posse esse in duobus locis inadæquatis continuis; quia hi simul componunt unum adæquatum.

41. At verò nequit esse in duobus locis discontinuis, etiam tantum inadæquatis; sic enim esset replicatus: replicatio autem ex communissima superat limitationem entis creati, quod non potest esse ita in loco, ut quasi à se ipso dividatur. Secundò, si Angelus posset simul esse in locis discontinuis, posset simul esse in cælo, & inferno, quod nemo facile credet. Tertiò, Scripturæ sapientissime dicunt, Angelos transisse ab uno loco ad alium, dæmonem perambulasse terram &c. ad quid autem transissent, si simul potuissent esse in utroque loco. Quando autem S. Gregorius Nazianz. & alii Patres videntur dicere, Angelos esse ubique, intelligendi sunt in sensu morali; quia scilicet propter summam velocitatem ubique in momento adesse possunt. Hæc autem intelligenda sunt de præsentia formali; nam præsens suo modo per operationem potest esse Angelus in locis discontinuis; potest enim intra spheram sui loci adæquati operari in duabus extremitatibus, quin operetur in medio; imò hac ratione potest Angelus esse in nullo loco; quia potest nihil ad extra operari.

42. Quæritur 3. An Angelus necessario semper occupet totum suum spatium; vel an possit existere in loco tantum inadæquato. Negant Valentia, & Esparza. Melius affirmat Suarez de Angelis l. 4. c. 11. Vasquez tom. 2. in 1. p. disp. 191. c. 2. n. 3. Sangallenses, Molina, Tannerus, Cajetanus, & alii. Prob. Nihil necessitat Angelum, ut totum locum occupet, & tota sua virtute producendi ubicationem sibi adæquatam utatur. Dein anima rationalis potest esse in loco, respectu sui inadæquato, ut in infante, pumilo, mutilo &c. quod autem ista facit necessario, ratione connexionis cum quantitate, potest Angelus facere liberè: nec est ratio negandi hanc libertatem Angelo, sicut nec libertatem citius, vel tardius se movendi: potestque hæc potestas servire, ut ait Arriaga disp. 16. sect. 3. num. 19. ad varios fines, e. g. ut se occultet alteri Angelo, dum coarctando se, extra spheram activitatis alterius Angeli extrahitur: vel fortè etiam, ut efficacius agere possit in passum, si non se extendat ad alia. Aliud est de DEO, qui non liberè, sed necessario est immensus. Confirmatur. Quando dæmon occupat corpus energumeni, vel quando assumit corpus humanum, ipsi minimè adæqua-

tum, non videtur esse extra illud corpus, ut rectè Vasquez tom. 2. in 1. p. disp. 191. c. 2. n. 3.

43. Videtur etiam, quod Angelus possit se contrahere ad punctum indivisibile, ut affirmat Suarez de Angelis l. 4. c. 11. n. 24. quia substantia Angeli indivisibilis est, nec exigit extensionem. An autem propterea possit esse in spatio minori, & minori in infinitum, dubium est. Quidam negant possibilia semper minora, & minora puncta in infinitum. Alii, etiam admittunt ea possibilitate, negant, Angelum posse semper minorem, & minorem ubicationem producere; nam etiam non quævis causa potest minora in infinitum producere. Alii, ut Platellius, Tannerus &c. admittunt, Angelum semper posse in minori, & minori in infinitum spatio existere. Nos hanc quæstionem, non valde utilem, indecisam relinquimus.

44. Quæritur 4. An plures Angeli possint simul esse in eodem loco? Resp. in primis, quæstionem esse de voce; an unus Angelus possit dici esse in altero, eoquod quibusdam videatur, quod continens, & contentum debeat habere situm corporeum. De re autem loquendo, negant Thomistæ, duos Angelos posse esse in eodem loco adæquato sub eadem ratione, hoc est, per eandem operationem, per quam ipsi præsentiam explicant; cum non possit dari duplex actio adæquata, vel totalis, respectu ejusdem effectus: at verò admittunt, posse esse sub diversa ratione, seu diversa operatione: e. g. bonus potest hominem allicere ad bonum, dum dæmon allicit ad malum.

45. Admittunt etiam, posse Angelos esse simul in loco inadæquato, seu per actionem inadæquatam; cum utique tanquam causæ inadæquatæ concurrere possint ad eundem effectum. Sed loquendo juxta nostram sententiam de præsentia Angeli, Resp. posse duos, imò plurimos simul esse in eodem loco adæquato; nam Marci 5. v. 9. dicitur, integram dæmonum legionem fuisse in unico homine: quis autem dicat singulos occupasse diversas corporis partes? Et si potuerunt esse in eodem loco cum anima rationali, imò cum corpore quanto, cur non secum ipsis, puris spiritibus? Potest quidem, ut habet Suarez de Angelis l. 4. c. 28. n. 9. Angelus superior inferiorem, etiam invitum, excludere loco; at non debet.

ARTICULUS II.

An, & quomodo Angeli possint moveri.

46. Dico 1. Certum est, Angelos posse se moveri. ita communissima. Prob. Sacra Scripturæ sapientissime Angelis motum adscribunt. Sic dicitur Luce 1. v. 28. *ingressus Angelus.* & v. 38. *discessit ab illa Angelus,* scilicet Gabriel à B. Virgine Matth. 8. v. 32. dicuntur dæmones ingressi porcos. Idem dicunt passim SS. PP. de quibus vide Platellium p. 1. c. 6. n. 341. Prob. etiam ratione. Angeli non sunt immensi, neque etiam totum universum adæquant, & tamen in variis locis adæquatis præsentibus sunt: ergo moventur. Quando igitur S. Tho.

Thomas, & S. Augustinus videntur dicere, quod Angeli non proprie, sed tantum æquivoce moveantur, tantum volunt, eos non moveri, sicut moventur corpora, per contactum quantitativum, & divisionem medii, quod transeunt.

47. Alius autem est motus continuus, alius discretus: ille datur, quando per partes divisibiles paulatim spatium deferitur, non autem totum simul: hic datur, quando totum spatium simul deferitur. Motu isto nequeunt moveri corpora divisibilia; non enim possunt simul omnes partes transferri in novum spatium: at Angelus potest utroque motu moveri: continuo; quia licet ipse indivisibilis sit, tamen spatium divisibile est; unde potest producere successive novas ubicationes, quæ tam respondeant aliquibus partibus spatii prioris, quàm aliquibus partibus spatii novi: discreto; quia, cum indivisibilis sit, & totus in qualibet parte spatii, quando acquirit etiam minimum spatium novum, jam ibi est totus: nec est ratio, cur debeat retinere partem spatii prioris; non enim datur in eo, ut in corporibus, distinctio partium, quæ faciat, ut una post alteram debeat transferri. Aliqui aliter motum discretum accipiunt, & per eum intelligunt motum, non transito medio, de quo paulò post.

48. Dico 2. Angeli possunt moveri instantaneè in alium locum adæquatum. ita plures. Prob. Angelus in instanti potest occupare locum adæquatum; nihil enim obest: sed neque aliquid obstat, quò minus in instanti cesseret prior ubicatio: ergo in uno instanti potest moveri ad novum locum adæquatum contiguum. Hoc, ut patet ex dictis, fit motu discreto, non continuo; quia motus continuus in locum adæquatum dicit successionem plurium ubicationum, productarum, & destructarum, quæ in instanti dari non potest. Potest tamen Angelus in instanti moveri motu continuo in spatium in-adæquatum; quia potest aliquam novam partem spatii occupare in instanti. Si autem dicas, hunc motum esse tantum partialem continuum, eò quod non detur successio plurium ubicationum, nolo tecum de nomine litigare.

49. Quamvis autem motus continuus Angeli sit successivus, tamen est celerrimus, eò quod medium ei non resistat, & ipse perfectioris ingentis sit, minimasque morulas faciat. Motus autem discretus adhuc longè velocior est, ut patet: unde Platelius putat, eos hoc motu in quantumcunque parva temporis mora pluries totum orbem posse circuire. Et hinc SS. PP. Dionysius, Tertullianus, Hieron. Damascen. &c. dicunt, eos, ubicunque voluerint, momento adesse. Adde, Angelos perfectiores posse quoque celerius movere se, & alia etiam corpora; quia facilius vincunt resistantiam, quam corporibus translatis medium facit.

50. Dico 3. Angeli non possunt moveri de loco in locum, non transito medio. ita Suarez & alii. Discrimen hic faciunt plures inter medium communicans, & non communicans. Non communicans est, quod nullius extremi est pars: e. g. in linea tripalmari palmus medius est medium non communicans; quia nec primi, nec tertii palmi est pars. Communicans autem medium est pars utriusque extremi, totaliter sumpti: e. g. in linea, longa palmum, & dimi-

dium, si velis designare duos palmos integros, tunc palmus dimidius, qui est in medio, necessarius erit pars palmi primi, & etiam secundi. Hoc obiter indicato, ulterius, & magis notandum, conclusionem nostram loqui de presentia formali Angeli, non de illa per operationem; quia potest utique Angelus operari in una extremitate spatii adæquati, & postea in altera, quin operetur in medio.

51. Prob. conclusio ex Suarez de Angelis. l. 4. c. 19. n. 17. Posse esse in hoc spatio, & ita in remoto, non transito medio, est perfectio difficillimè perceptibilis; ergo, nisi efficaciter probetur, non debet tribui creaturæ; nam ideo etiam non tribuitur ipsi potentia simul existendi in locis discontinuis: atqui non probatur: ergo. Confirm. Si posset Angelus ita transire medium parvum, non esset ratio, cur non posset ita transire etiam valde magnum, & spatium adæquatum saltem æquale: hoc est nimium: ergo. Noto tamen hic circa partes communicantes, vel circa medium communicans, quod etiam Angelus non possit transire ab una parte spatii ad alteram, non transita parte, vel medio communicante. Vel enim Angelus occupatum spatium, vel non: si primum, tunc jam occupat etiam partem communicantem, & consequenter non transit ad alteram extremitatem, quin prius fuerit in medio communicante: si secundum dicitur, seu, quod non occupet totum spatium, adeoque neque occupet partem mediam communicantem, tunc tam parum potest, eam non prius occupatam, occupare alteram extremitatem, quàm parum, si non esset medium, vel pars communicans, ut patet consideranti.

52. Dico 4. Angeli possunt etiam movere alia, à se distincta, ita omnes. Prob. ex Scripturis. Daniel. 14. v. 35. Angelus transtulit Habacuc in Babylonem. Act. 8. v. 39. alius Angelus transtulit Philippum in Azotum: & in infinitis historiis referuntur dæmones, vel etiam Angeli boni, plures homines, vel alia, transtulisse. Imò veritatem conclusionis agnovèrunt Philofofi, & hinc intelligentias, seu Angelos, statuerunt motores coelorum. Nec minùs etiam Angeli possunt movere spiritus; quia, ut arguit Suarez, major est proportio inter duos Angelos, quoad motum, quàm inter Angelum, & corpus: & hinc perfectior potest movere imperfectiorem, etiam invitum. Certè est persuasio communis, dæmonem fortiorem pellere minùs fortem: imperfectior autem Angelus potest quidem movere perfectiorem, sed non invitum.

53. Movent autem Angeli spiritus, producendo in ipsis motum: movent corpora, producendo in ipsis, vel motum, vel impulsu; hæc enim duo accidentia ex communi possunt Angeli producere ad extra. Non verò possunt Angeli producere substantias, aut accidentia alia, ut est communissima opinio; quia nulla est ratio eis tribuendi virtutem producendi substantias &c. imò est ratio aliqua in contrarium; nam si possent substantias, aut accidentia omnia producere, possent etiam producere formam viventem, vel dispositiones requisitas ad formam, consequenter disponere corpus mortuum, ut naturaliter, vel anima deberet reuniri, vel alia produci: quod nemo

nemo admittit. Quare, quando videntur aliquid producere, id solum faciunt applicando activa passiva. Insuper, ut agere possint Angeli, vel in spiritum, vel in corpus, etiam applicati esse debent; cum actio in distans omni creaturæ impossibilis sit, quod ex Philosophia suppono.

QUESTIO III.

De Potentia Intellectiva Angelorum.

ARTICULUS I.

An Angeli indigeant speciebus ad cognoscenda objecta, & unde eas accipiant.

54. Dico 1. Angeli intelligunt. Conclusio est de fide; nam Scripturæ sapientissime inducunt Angelos loquentes, & aliorum dicta intelligentes, plurima sapienter ordinantes &c. Ratio etiam est clara; quia sunt substantiæ spirituales, complete, viventes: sunt gubernatores cœlorum, custodes hominum, & præfecti provinciarum &c. quæ officia sine intellectu administrare non possent. Hinc etiam Philosophi gentiles Angelos dixerunt per antonomasiam *Intelligentias*.

55. Dico 2. Angeli ad cognoscendos se ipsos non indigent speciebus intelligibilibus, sed ipsa eorum substantia sufficienter objective concurreat ad producendam sui ipsorum cognitionem. ita S. Thomas 1. p. q. 56. a. 1. in corp. & alibi. Suarez de Angelis l. 2. c. 4. n. 7. Pallavicinus, Platellius, & alii plurimi. Prob. Species est tantum vicaria objecti: ergo, si adest ipsum objectum, & quidem intelligibile, ac per unionem, vel identitatem, applicatum potentia, non est necessaria species: atqui ita se habet substantia Angeli; nam est identificata intellectui Angelico, non minus, quam anima rationalis intellectui humano, ut suppono ex Philosophia, inter nostros communi: itemque est intelligibilis; quia spiritualis: ergo. Confirm. Substantia Angeli ad se cognoscendam deberet juxta adversarios prius producere speciem sui ipsius, quæ influeret in cognitionem: at non est ulla ratio, aut experientia, quod non possit eadem substantia immediate influere in ipsam cognitionem: ergo gratis dicitur, quod debeat fieri pluribus, quod potest fieri paucioribus.

Aliam rationem videre potes apud Pallavicinum l. 9. de Angelis a. 12. Quod autem anima rationalis unita corpori indigeat specie ad se ipsam cognoscendam, ratio est; quia adhuc immersa carni non potest quidquam spirituale in se intuitivè cognoscere, ut est evidens ab experientia: unde nec se ipsam intuitivè cognoscit, sed tantum abstractivè, seu in alio; hinc indiget speciebus alienis; neque enim objectum potest influere, & se solo juvare ad cognitionem abstractivam sui in alio, sed debet talis cognitio ab illo alio per species sibi proprias produci.

56. Dico 3. Angeli indigent speciebus impressis ad cognoscenda directe in se objecta, ita à se distincta, ut neque sint unita. ita Suarez, Pallavicinus, cum pluribus aliis. Dixi directe; nam

objecta, quæ Angeli possunt indirectè, in sua substantia, tanquam in medio cognoscere, possunt cognoscere sine speciebus; ut enim ipsa substantia sola sufficiens est ad cognitionem sui ipsius directam, ita etiam sufficit ad cognitionem indirectam, vel abstractivam aliorum, in se, seu in eadem substantia, tanquam in medio, ut patet consideranti. Et sic Angeli possunt DEUM indirectè, vel abstractivè cognoscere in seipsis sine speciebus impressis.

57. Conclusio autem de necessitate specierum ad directam aliorum cognitionem sic probatur. Angeli cognoscunt plurima objecta absentia: sed hæc non possunt cognoscere sine speciebus: ergo indigent speciebus. major est certa; nam id conceditur etiam hominibus. min. prob. Objectum absens non potest per se concurrere ad cognitionem: ergo debet concurrere per speciem vicariam sui. prob. ant. ex eo, quod repugnet naturaliter actio in distans. prob. etiam conseq. Angelus non potest cognoscere sine concursu objecti; soli enim intellectui Divino ratione infinitæ perfectionis conceditur, ut objectum, etsi non concurrat, cognoscere possit, modò cognoscibile sit: ergo.

58. Nec dicas cum Platellio, Angelum saltem sine speciebus posse cognoscere objecta præsentia; contra enim est: hac ratione, ut unus Angelus alios, vel objecta quæcunque, posset cognoscere, deberet prius vagari per omne cœlum, & terram, ut objecta ei præsentia fierent, vel intra sphaeram intellectivitatæ ejus constituerentur, quod esset valde mirabile: aut debet admitti, quod habeat etiam species istorum objectorum, ita, ut, si non sit iis præsens, tamen ea cognoscere possit: at sic jam admittuntur species, & melius, ac uniformius, admittuntur etiam ad cognitiones præsentium: præsertim, cum nulla sit ratio tribuendi objecto, nec mediata, nec immediata unito potentia intellectiva, vim influendi in cognitiones. Confirm. Objecta plurima sunt materialia: ergo, ut ait Suarez, non videtur, quod ad eorum cognitionem sufficiat pura præsentia respectu intellectus creati, ad quem non est paritas ab intellectu Divino.

Jam ulterius quæritur, unde Angelus has species sibi necessarias accipiat. Quidam volunt, quod ad præsentiam rei materialis, Angelus tanquam causa adæquata, producat speciem spiritualement impressam in se ipso. Sed gratis conceditur Angelo hæc virtus, & contra S. Thomam, qui 1. p. q. 54. a. 4. in corp. Angelo negat intellectum agentem, & 1. p. q. 55. a. 2. ad 2. negat, Angelum posse à materialibus species abstrahere. Neque est paritas cum anima rationali; hæc enim, vel non est causa adæquata specierum intelligibilium impressarum, sed etiam concurrunt species phantasticæ: vel istæ saltem non sunt tantum præsentia, sed animæ mediata unitæ: quæ unio facit, ut spiritus possit pati, aut agere ratione objecti materialis, & alias non; anima enim non unita corpori non patitur ab illo, nec propter illud. Unde

59. Dico 4. Has species in ordine ad cognitiones sibi naturaliter pro tunc, seu pro illa temporis differentia debitas, Angelus habet à principio productionis sibi à DEO infusas. ita S. Thomas 1. p. q. 55. a. 2. in corp. Suarez, & alii pluri-

plurimi. Prob. Angeli, ut habet S. Basilii *homil. in Psalm. 32. Non in infantili statura sunt creati, deinde paulatim exercitati, atque perfecti*: hoc est, non sunt ut homines, qui ab infantia incipiunt, & crescunt in perfectam aetatem: sed simul, & semel perfecti sunt, ita, ut convenienter suae naturae statim possint operari: atqui eorum praecipua operatio est intelligere: ergo statim ab initio possunt intelligere ea, quorum cognitio naturaliter pro tunc ipsis debetur: ergo debent statim habere species congenitas. Dixi in ordine ad cognitiones pro tunc naturaliter debitas: quanta autem notitia rerum possibilem, & forte etiam, quanta existentium debeatur, praesertim determinatè, incertum est, de quo videantur *Arriaga disp. 6. sec. 1. 2. § 3. & Matrius in 2. dum disp. 2. quest. 6. n. 132. § 133.* Sed neque Angelus debet omnia entia, etiam aliquando exitura, cognoscere, antequam existant: & si etiam antea jam haberet species de illis, per eas non cognosceret res ut existentes; quia falleretur. Unde forte istae species rerum futurarum, seu nondum existentium, tunc primum infunduntur à DEO, quando postea res existunt, ut admittit Suarez, *Arriaga loc. cit. sec. 2. & alii.*

60. Has species autem rerum, tum existentium, tum exiturarum, accipiunt Angeli à DEO; nam non potuerunt eas habere tanquam proprietates à sua essentia; quia haec est indifferens ad haec, vel alia objecta cognoscenda; Angelus enim est indifferens, ut coexistat his caelis, his Angelis, his creaturis, vel aliis, etiam specie diversis: consequenter non exigit has determinatè species praeter alios. Accedit, quod species se teneant ex parte objecti, & non tanquam proprietates ex parte potentiae. Neque potuerunt eas habere ab objectis, quorum plurima, vel non existerant, vel saltem nimium distabant, aut erant materialia, à quibus Angelus non potest abstrahere species, ex S. Thoma *cit. n. 58.* Sed neque ipsa objecta materialia sunt apta ad producendas species in Angelis; nam haec debent esse spirituales, & effectus spiritualis est supra ens materiale, si se solo agat, ut videtur per se clarum, & ab experientia notum: saltem non potest aliquid materiale agere in spiritum non unitum, ut dictum *n. 58.* atqui nihil materiale est unitum Angelo. Imò non potest probari, quod ullum objectum possit producere species in Angelis: & consequenter haec virtus merito negatur, atque universaliter productio specierum in Angelis DEO attribuitur.

61. Si autem objiceretur, quod omnis substantia possit sibi producere id, quod exigit ad suum statum perfectum, responderi deberet, id esse summè dubium, & ad summum verum de illo, quod substantia exigit determinatè, non verò de illo, quod tantum exigit indeterminatè; neque enim materia prima potest producere formam, indeterminatè sibi debitam: sed debet eam ab aliis causis accipere. Quare etiam sufficit, si Angelus species possit à DEO (nam alia causa assignari non potest) accipere, ita tamen, ut ratione exigentiae, Angelo intrinsecæ, DEUS eas producat, tanquam naturaliter illi debitas.

62. Dico 1. Angeli etiam habent species rememorativas, relictas ab actibus elicitis. Prob.

Boni, & mali Angeli meminerunt suarum cogitationum, ut patet ex plurimis historiis energumenum: ergo. Haec autem species non infunduntur à DEO, sed (ut etiam contingit in hominibus) relinquuntur ab actibus praeviis; neque enim ad perfectionem Angeli connaturalem pertinet, statim habere species rememorativas, sicut neque pertinet, habere omnes cognitiones. Unde etiam in Angelis dantur habitus, in bonis virtutibus, in malis vitiorum, sive hi stent in speciebus relictis, sive in qualitate superaddita speciebus, de quo Philosophi disputant.

63. Dico 6. Angeli perfectiores probabiliter habent infusas species perfectiores, & universaliores, quam minus perfecti. Ita S. Thomas *1. p. q. 55. a. 3. in corp.* Suarez *de Angel. l. 2. c. 15. § 16.* Granadus, & alii. Major autem perfectio specierum stat in hoc, quod in modo representandi, & in numero objectorum, excedant alias. Prob. conclus. Angeli se invicem maxime excedunt in facultate intelligendi; in hac enim praecipue consistit excellentia specifica Angelorum: excessus autem in hac facultate dicitur, vel certe exigit, perfectiores dicto modo species: ergo. Equidem potest dici, species Angelorum superiorum representare non plura objecta, sed eadem, attamen clarius, & sic esse perfectiores. Verum, ut rectè Suarez *cit. c. 15.* non tantum in hac qualicumque perfectione intelligendi excedunt Angeli, sed probabiliter etiam in altera, scilicet in cognitione plurium; nam, ut observat idem Eximius, Angelus superior magis ad DEUM (cui soli concessum omnia possible cognoscere) accedit in vi intellectiva, in qua stat excellentia Angelorum: ergo debet saltem plura cognoscere, quam inferior, consequenter habere species universaliores. Rursus, ut S. Thomas ait *loc. cit. in corp.* qui inter homines accidentaliter sapientiores sunt, cognoscunt in paucioribus, sed universalioribus principiis, longè plura, quam rudes, quibus omnia debent singillatim explicari: ergo à pari. Nec dicas cum Matrio in *2. disp. 2. q. 7. n. 218.* principium habere connexionem cum pluribus, non autem speciem; nam est innegabile, eandem speciem posse plura objecta representare: adeoque ad plura cognoscenda servire: consequenter perfectionibus Angelis, utpote majore intelligentia praeditis, magis accommodatas esse.

64. Oppones. Angelus infimus per unicam speciem intelligit saltem unam integram naturam, e. g. equinam: ergo immediatè superior cognoscit saltem duas: consequenter, cum plures sint Angeli, quam species rerum corporearum, erit Angelus, qui per unicam speciem cognoscat omnes naturas materiales, quod est incredibile. Confr. 1. Esset possibilis Angelus, qui cognoscat omnia, etiam à se distincta, imò etiam remota, absque omni specie, scilicet ille, qui esset perfectior, quam alius, qui per unicam speciem cognosceret omnes naturas materiales, & immateriales: sed nullus talis Angelus est possibilis; quia ista sine specie cognoscere est fortius DEI: ergo. Confr. 2. Si secundus Angelus, immediatè perfectior primo, per unicam speciem cognoscit jam duas naturas integras, habebit duplo minus specierum, quam Angelus immediatè imperfectior: sed hoc est incredibile, pra-

præsertim, si ascensus proportionaliter fiat: ergo.

65. Resp. neg. antec. quod non probatur; non enim species, saltem, quæ repræsentant objecta existentia (quidquid sit de possibilibus) dicuntur universales in hoc sensu, quod confusæ, & universaliter naturam repræsentent, sed quod singularia plura, in quibus, & ex quibus naturas specificas communes Angeli agnoscunt. Sufficit igitur, si unica species infimi Angeli repræsentet plura individua, v. g. ut Suarez ait, decem, vel viginti; superioris verò species repræsentet adhuc plura, sed non omnia existentia, aut exitura. Sic plurimi possunt aliis superiores esse, donec unus aliquis unica specie cognoscat omnia individua existentia, aut exitura, unius tantum naturæ specificæ. Dico, *existentia, aut exitura*; nam omnia tantum possibilia, cum ista sint infinita in quavis specie, non potest ullus Angelus cognoscere.

66. Angelus autem iterum perfectior poterit per unam speciem cognoscere naturam unam integram, & aliquot individua alterius naturæ; unde, cum Angelorum numerus sit finitus, nullus erit, qui omnes naturas materiales unica specie complectatur. Accedit, quod, in nostra sententia, respectivè pauci sint ordine specifico aliis superiores; nam, vel sunt tantum tres classes, quot scilicet sunt Hierarchiæ, vel ad summum novem, quot sunt Chori Angelorum. Certè nullatenus omnes Angeli, sicut individualiter, ita etiam specie differunt: unde istud argumentum etiam ex hoc capite non habet vim. Ad 1. confir. Resp. hoc non sequi ex nostra assertione; nam nullus est defacto Angelus, qui per unam speciem cognoscat omnes materiales naturas. Quid autem de absoluta Dei potentia dicendum, non spectat ad hanc quæstionem, quæ agit de existentibus: & potest DEUS in infinitum perfectiores Angelos producere, quin unus omnes naturas materiales per unam speciem cognoscat; quia potest semper plura ex possibilibus cognoscere, quæ sunt syncategorematicè infinita. ita Granadus. In forma neg. ma. nam licet fors possibilis sit Angelus, qui unica specie cognoscat omnia individua existentia unius naturæ, tamen non est possibilis, qui cognoscat omnia possibilia: & sic, ut dictum, potest semper dari perfectior, seu universalior species, quin tamen una sit, quæ omnia prorsus repræsentet: consequenter nunquam sequitur, possibilem fore Angelum, qui sine specie omnia cognoscat. Ad 2. confir. neg. suppositum maj. ex dictis.

ARTICULUS II.

Quenam objecta Angeli naturaliter cognoscere possint.

67. Dico 1. Angelus naturaliter potest cognoscere DEUM, seipsum, alios Angelos existentes, imò omnes substantias naturales, materiales, & spirituales existentes, ita communiter Authores. Prob. Horum omnium cognitio ex communi auctoritate (quæ in hac materia debet esse potissima ratio) spectat ad perfectionem intelle-

ctus Angelici, humanum longè superantis: cumque Angelus sit ab omni materialitate exemptus, non est, quod eum impediatur ab eorum omnium cognitione, si applicare se velit; non enim dicimus, quod actu semper omnia cognoscat, sed tantum, quod possit. Accedit circa materialia, quod ista per motus cælorum, & hominum custodiam, Angeli gubernent, adeoque cognoscant.

Non tamen cognoscunt hæc objecta eodem modo; nam DEUM naturaliter non cognoscunt, nisi abstractivè, & per creaturas; quia, ut dictum *tractatu de DEO n. 179.* visio intuitiva DEI nulli creaturæ potest esse naturalis. Reliqua autem objecta Angeli possunt cognoscere intuitivè, saltem existentia, vel præsentia: & quidditivè; quia de omnibus habent species proprias, & per has objecta conceptu proprio, prout in se sunt, cognoscunt, etiam Angelos superiores; quia etiam isti, utpote entia naturalia, atque finita, sunt objecta proportionata intellectui Angelico: quamvis fortè inferior non comprehendat superiorem, de quo fusè Suarez *de Angelis l. 2. c. 31. n. 10.*

68. Dico 2. Angeli possunt cognoscere præterita, & futura, præsentia, & distantia. Probatur. Ista cognoscunt etiam homines: ergo magis Angeli, qui habent species de his omnibus. Intellige autem futura necessaria, seu necessariam connexionem habentia cum causis naturalibus, quarum complexum, vim, & connexionem cum effectibus, Angeli comprehendunt; nam de futuris liberis infra agemus. Sic cognoscunt futuras eclipses solis, mutationes tempestatis &c. Hæc tamen futura, cum sint absolute à DEO impedibilia, cognoscunt naturaliter tantum certitudine physica: & quidem tunc tantum, si causæ non sint valde abstrusæ, & tempore non adeo longo concurrent; quod enim sciant Angeli, quot e. g. per annos mille cursuræ sint nubes, aut quot sint caluræ pluviarum, vel roris guttæ, negat Platellius. Quod autem objectum præteritum non amplius, & futurum nondum sit, non obest; quia influxus, præcisè intentionalis, non exigit præsentiam, vel existentiam causæ, ut patet in nostris cognitionibus: applicatio autem, ne scilicet dicatur dari actio in distans, fit per ipsam speciem intimè junctam potentia intellectivæ.

69. Dico 3. Angeli possunt cognoscere singularia, & universalia, plura confusè, vel etiam distinctè. Prob. Nos hæc omnia cognoscimus: ergo. Dein Angeli cognoscunt operationes alicujus certi hominis, e. g. sui clientis, gubernant singulos, loquuntur singularibus, movent singularia, hortantur ad singularia &c. ergo eadem cognoscunt. Ex eadem ratione cognoscunt multitudinem, seu plures ut plures, atque distinctè. Possunt etiam in quibusdam rebus facere universalia, præsertim in possibilibus; hæc enim, cum sint infinita, non possunt ab Angelis distinctè omnia cognosci; quia nulli creaturæ puræ concessum est, naturaliter infinita cognoscere: imò multi negant, talem cognitionem etiam Christo Domino supernaturaliter concedi potuisse. Possunt autem Angeli cognoscere singularia per species universales; si enim nos possumus uti speciebus nostris phantasticis, plura repræsen-

tantibus, ita, ut nos convertamus ad unicum tantum objectum ex pluribus representatis considerandum, etiam Angeli pro libitu suis speciebus ita uti poterunt: & qui hoc impugnant, ad summum probant, quod, dum voluntas liberè talem speciem universalem excitare vult, in ordine ad cognitionem tantum unius, debeat intellectus prius confusè cognoscere illius speciei universalitatem, seu quod plura representet.

70. Dico 4. Angeli naturaliter absque revelatione non cognoscunt evidenter supernaturalia quoad substantiam. ita S. Thomas 1. p. q. 57. a. 5. in corp. & communis. Prob. Ista transcendunt omnem ordinem naturæ: ergo intellectus naturaliter non se extendit ad ea evidenter cognoscenda. Confirm. Etiam species istorum objectorum sunt supernaturales: ergo non debentur intellectui creato: adeoque non habet Angelus potentiam completam ista cognoscendi. Dixi tamen evidenter; nam, prout ait Suarez de Angelis l. 2. c. 29. n. 23. potest dici sine inconvenientia, quod Angelus per probabilem conjecturam possit cognoscere aliquid supernaturaliter possibile, vel fortè etiam existens.

71. Dixi secundo supernaturalia quoad substantiam; quia entia in se naturalia, & tantum supernaturalia quoad modum, Angelus naturaliter potest cognoscere. Sic cognovit utique Lazarum, quamvis supernaturaliter resuscitatum. Ubi tamen addendum, Angelum in tali casu posse quidem cognoscere rem, sed non modum, si hic intrinsecè supernaturalis sit: si autem modus sit tantum supernaturalis in hoc sensu, quod superet vires causarum secundarum, non verò DEI, naturaliter operantis, tunc potest ab Angelo cognosci; quia talis modus est adhuc intrinsecè naturalis.

72. Sic ait Suarez de Angel. l. 2. c. 30. n. 6. & 7. quod, si conversio aquæ in vinum, in Cana Galilææ, facta sit per generationem vini, & corruptionem aquæ, mediis dispositionibus naturalibus, sufficientibus ad introductionem unius, & expulsiōem alterius formæ, licet in momento factam, potuerit eam generationem Angelus naturaliter evidenter cognoscere; quia est naturali lumine cognoscibile, quod DEUS majori celebritate possit facere aliquid, quam creaturæ. An autem conversio illa ita facta fuerit, nescimus. Sic Eximius ibidem n. 18. docet, replicationem corporis circumscriptivam posse evidenter cognosci ab Angelo; quia utraque ubicatio, in eodem corpore recepta, intrinsecè naturalis est, quamvis à solo DEO simul poni possit, & sub ista ratione aliquo modo extrinsecè supernaturalis sit.

73. Si autem modus intrinsecè supernaturalis sit, ab Angelo, ut dictum, evidenter cognosci non potest, ex eadem ratione, ex qua non possunt cognosci alia entia supernaturalia: unde in tali casu Angelus cognoscet quidem rem existentem, sed de modo dubitabit. Talis modus ex S. Thoma, Thomistis, Suarez, & aliis, est modus existendi Christi in Eucharistia, seu ubicatio ponens Christum, totum in tota hostia, & totum in qualibet ejus parte, de qua resuscitatus Suarez disp. 48. de Eucharistia sec. 1. Quare, ut idem Eximius ait, Angelus naturaliter non videt Christum in Eucharistia, sed tantum in coelo. Si au-

tem Christus nullibi esset, nisi in Eucharistia, videret quidem eum, sed non videret ubi esset: quod non est absurdum in visione intellectuāli (quidquid sit de corporali) nam sic sæpe videmus, hoc est, cognoscimus, rem esse, sed non, ubi sit. Pariter Angelus naturaliter videt Christum, sed non unionem hypostaticam.

74. Dico 5. Angeli naturaliter non possunt certò cognoscere futura strictè contingentia, hoc est, quæ ab agente libero mediātè, vel immediātè dependent. Conclusio est de fide, & sumitur ex Isaia 41. v. 23. ubi præscientia ista adducitur tanquam manifestum Deitatis indicium, adeoque soli DEO competens: *Annunciate, quæ ventura sunt in futurum, & sciemus, quia Dñi estis vos, & c. 46. v. 9. Ego sum DEUS, & non est ultra DEUS, nec est similis mei, annuncians ab exordio novissimum, & ab initio, quæ necdum facta sunt, dicens.* Ratio etiam est; quia non possunt Angeli cognoscere ista in se ipsis; hoc enim est tantum intellectus infiniti: neque in causis; quia istæ non habent connexionem certam cum effectibus contingentibus. Possunt tamen Angeli talia futura sæpe cognoscere probabiliter in causis contingentibus quidem, sed ob varias circumstantias verosimiliter ad hoc, quàm ad aliud se determinaturis, e. g. in hominis moribus, aliisque antecedentibus, consequentibus &c.

75. Dico 6. Angeli naturaliter non possunt cognoscere secreta cordium, seu actus liberos aliorum, etiam quando existunt, absque elicientium consensu. ita contra Scotistas (a quibus tamen dissentit Faber, & Pontius apud Mistrum in 2. disp. 2. q. 8. a. 1. num. 237.) communis simè alii: ipsi autem Scotistæ negant quidem, Angelos defacto secreta hæc cognoscere: at asserunt, quod cognoscere possent, si non impedirentur. Prob. conclusio. 3. Reg. 8. v. 12. dicitur: *Tu non visus cor omnium filiorum hominum.* Jerem. 17. v. 9. & 10. *Pravum est cor omnium, & inscrutabile, quis cognoscet illud? Ego Dominus scrutans cor, & probans renes:* in quem locum S. Hieron. ait: *Nullus cogitationum secreta cognoscit, nisi solus DEUS.* Ne autem dicas, S. Patrem tantum docere, neminem cognoscere, non autem, neminem posse cognoscere, post pauca addit: *Nullusque potest videre cogitationes eorum, nisi solus DEUS.* S. Ambrosius l. 5. in Luc. c. 5. v. 22. ait: *Dominus autem salvos volens facere peccatores, & occultorum cognitione DEUM se esse demonstrat, & admiratione factorum.* Licet autem textus hi, & similes, videantur loqui de secretis cordis humani, rectè tamen adducuntur etiam circa secreta Angelorum; nam par est ratio de utrisque.

76. Ratio autem est inprimis negativa; quia gratis tribuitur Angelis tanta intellectivitas, ut etiam secretos actus cordis, quæ tales, & in circumstantiis, in quibus eliciens eos vult celari, penetrare possint: itémque gratis dicitur, quod de actibus liberis habeant species; quia probari nullatenus potest, quod ipsis debeantur, aut cognitiones, aut species actuum liberorum, seu secretorum, independentè à volitione, vel concessione elicientis illos actus: sicut etiam probari non potest, quod Angelo pro omnibus circumstantiis debeat notitia omnium rerum quomodo docunque naturalium; quod enim debeat Angelus valde ampla scientia plurimarum, vel ferè omni-

omnium rerum naturalium, potissimum probatur autoritate, quæ, cum longè communius neget cognitionem tam amplam, ut completatur etiam notitiam secretorum cordis, utique meritis negatur hæc Angelo debita esse.

77. Confir. 1. Naturæ intellectuali debetur dominium in actus suos liberos perfectum, & expeditum ab omni impedimento, non tantum physico, sed etiam morali: sed, si Angeli naturaliter cognoscerent secreta cordium, tale dominium non haberetur; nam utique foret impedimentum magnum, si actus illi, vel secreta, non possent celari; quia plures tunc non audent eos elicere: ergo. Confirm. 2. Regimen politicum, & commercium, quale etiam est inter Angelos, exigit, ut non omnia sint manifesta: ergo. Confirm. 3. Si demones naturaliter scirent omnia secreta cordis humani, possent plurimum nocere hominibus: ergo debent ista illis esse occulta; alias hominum conditio esset miserabilis.

Responderi quidem potest, DEUM in demonibus hanc notitiam impedire. Sed hoc non satis convenienter dicitur; nam sic deberet DEUS facere quasi continuè miracula, impediendo causam secundam à suo effectu. Equidem non est dubium, quòd DEUS demones sæpe impediatur ab effectibus, alias naturaliter ipsis possibilibus. Verum in illis casibus positivè probatur gravibus rationibus, quòd effectus illi possent alias à demonibus produci: at in nostro casu multiplicare miracula sine necessitate. Neque tantum JS inferret demonibus quamcunque violentiam, qualem infert aqua, eam calefaciendo, sed faceret miraculum tantum, quod, si ignem, ritè applicatum materiam combustibili, non sineret urere; quia id faceret ad nullius creaturæ exigentiam naturalem. Quare convenientius dicitur, demonibus naturaliter eam notitiam non esse debitam.

78. Addendum, non posse naturaliter ab Angelis cognosci etiam illa, ex quorum cognitione veniretur in notitiam actuum liberorum, ut patet consideranti. Hinc naturaliter non possunt cognoscere species, vel habitus, ex actibus iis relictos: neque actus intellectus, etsi non sint immediate liberi; tum quia horum occultatio est maximè necessaria ad celandos actus liberos: tum quia, ut ait Suarez de Angelis l. 2. c. 25. n. 9. sunt quasi pars ipsius usus libertatis, & radix, ac regula, atque mensura ipsius: neque tantum sunt quomodocunque imperati à libertate, sicut actus exteriores, ambulatio, scriptio &c. quæ utique naturaliter ab Angelis cognoscuntur.

79. Sanè etiam actus intellectus veniunt nomine secretorum cordis; cum in Scripturis cor etiam intellectum significet. Ad Rom. 10. v. 10. Corde enim creditur ad justitiam. 3. Reg. 3. v. 10. Dabis ergo servo tuo cor docile, ut populum tuum judicare possit &c. Item Christo tanquam signum Divinitatis ipsius in Evangelio tribuitur notitia cogitationum: quæ tanquam prærogativa soli DEO debita affertur ad Hebr. 4. v. 12. Discrator cogitationum, & intentionum cordis. Hinc etiam S. Augustinus in illud psalmi 7. v. 10. Scrutans corda, & renes DEUS: ait: Videns omnium cogitationes, quæ nomine cordis significatæ

sunt, & delectationes, quæ nomine renum intelliguntur.

80. Quæres 1. An Angeli etiam habeant cognitiones discursivas. Resp. posse eos discurre circa ea, quæ non cognoscunt intuitivè, & evidenter. Sic ex miraculis Christi per discursum potuerunt inferre Divinitatem Christi: circa illa verò, quæ intuitivè, & evidenter cognoscunt, non videntur discurre, sed ea simplici intuitu comprehendere; quia hic modus cognoscendi simplicior, & perfectior, videtur eis congruentior: unde non ex aliis; sed in aliis ista cognoscunt: quæ sunt explicata tract. de DEO n. 320.

Quæres 2. An Angeli cognoscant componendo, hoc est, prius conferendo subjectum apprehensum cum prædicato apprehenso, & dein quasi componendo utramque apprehensionem in unum judicium affirmativum, vel quasi distinguendo in negativum (dico quasi: quia actus iudicii realiter indivisibilis, etiam in homine, non est realiter compositus) Resp. Angelos ea, quæ per discursum, vel obscurè, cognoscunt, posse componendo cognoscere; quia ab his non statim determinantur ad assensum simplicem: at verò ab iis, quæ intuitivè comprehendunt, statim determinantur ad assensum simplicem sine suspensione iudicii, aut compositione.

ARTICULUS III.

Solvuntur Objectiones.

81. Ob. 1. contra 2. conclus. Ex historiis habetur, demones ignorare, quid agant homines, & Luciferum ab aliis demonibus certiorè reddi: ergo Angeli non possunt naturaliter omnia cognoscere. Confirm. Jobi 1. v. 7. dicit Satan: Circuvi terram; & perambulavi eam: atqui hoc fecit, ut omnia exploraret, & species acquireret: ergo non habuit omnibus species, vi quarum omnia potuisset cognoscere: & idem dicendum de aliis Angelis. Resp. dist. conf. Angeli non possunt omnia cognoscere, si nolint se applicare, vel uti speciebus suis. conc. conseq. secus. neg. conseq. Non semper utuntur Angeli omnibus speciebus: imò fortè neque possunt simul omnibus uti; quia juxta plures auctores excedit perfectionem Angeli simul omnia coëxistentia cognoscere. Sed & DEUS demones sæpe impedit, ne omnia scire, & magis inde nocere possint. Ad confir. neg. mi. non enim hac, sed alia de causa, id fecit, scilicet, ut ipse ageret, tentaret &c. cum in distans, aut nimiam distantiam agere nequeat. Accedit, quòd Scriptura in similibus locutionibus sæpe res proponat, quasi fieri, aut factæ essent humano modo: sic Genes. 1. v. 1. dicitur: Descendit autem Dominus, ut videret civitatem, & turrim. item Genes. 18. v. 21. dicit DEUS: Descendam, & videbo, utrum clamorem, qui venit ad me, opere compleverint.

82. Ob. 2. contra 4. conclus. Angelus evidenter cognoscit, DEUM esse omnipotentem: ergo cognoscit evidenter, ipsum posse facere, quicquid non implicat: sed est evidens, quòd supernaturalis non implicent: ergo. Confirm. Angelus evidenter cognoscit, DEUM posse plus

facere, quàm ipse possit cognoscere: sed ipse potest cognoscere omnia naturalia: ergo. Resp. om. 1. enthymemate neg. mi. subf. Non est evidens, an non omne producibile à DEO sit debitum alicui creaturæ, seu substantiæ ut quod. Ad confirm. neg. mi. quia Angelus nullatenus potest naturaliter cognoscere omnia possibilia naturalia, præsertim in alio universo.

83. Ob. 3. Angelus evidenter cognoscit, possibilem esse visionem beatificam: ergo aliquid supernaturale. prob. antec. Angelus evidenter cognoscit, quod omnis potentia possit circa suum objectum versari perfectè, seu intuitivè: atqui DEUS est objectum potentiæ rationalis, & ipsum intuitivè videre est ipsa visio beatifica: ergo. Resp. neg. antec. ad prob. disting. mai. Angelus cognoscit, quod omnis potentia possit circa suum objectum versari aliquo modo perfectè. conc. ma. omni modo perfectè. neg. ma. & conc. min. neg. conf. Cur non dicunt adversarii, potentiam debere posse comprehendere suum objectum, adeoque etiam DEUM? Unde tantum potest intellectus creatus naturaliter versari circa DEUM aliqua cognitione, quæ est perfecta inter abstractivas: & hoc tantum cognoscit evidenter Angelus. Nec est major appetitus innatus creaturæ, quidquid sit de elicito. videri potest *tr. de DEO n. 181.*

84. Dices. Angelus beatus A. videt etiam naturaliter, Angelum B. esse beatum: ergo videt etiam beatitudinem. Confirm. Angelus potest se naturaliter reflectere supra suam visionem beatificam: ergo hanc naturaliter cognoscit. Resp. neg. antec. quod non probatur. Ad confirm. iterum neg. antec. Si Angelus se tantum naturaliter reflectit in illum actum, non potest evidenter meminisse, quod fuerit clara intuitio DEI, sed tantum, quod aliqua cognitio DEI: ferè sicut reflectimus nos in actus fidei, à nobis elicitos, nec tamen scimus, an fuerint supernaturales. Nec est imperceptibile, quod memoria cognitionis clarissima non sit clarissima, si species relictæ sint obscuræ, quales sunt, si quæ naturales relinquuntur à visione beatifica; nullæ enim species naturales possunt clarè, & evidenter repræsentare objectum supernaturale.

85. Ob. 4. Omne ens, quod existit, est naturale: ergo potest ab Angelo cognosci. Confirm. Angelus potest naturaliter cognoscere substantias naturales: ergo etiam accidentia supernaturalia. prob. conf. Substantiæ, saltem aliquæ, sunt perfectiores quibusdam accidentibus supernaturalibus: ergo Angelus, potens cognoscere perfectiora, poterit etiam cognoscere imperfectiora. Resp. neg. antec. cuius meritò hic supponitur falsitas, quæ probanda esset in *tr. de Gratia*, si opus foret. Et quis dicat, unionem hypostaticam, gratiam sanctificantem, visionem beatificam &c. esse entia naturalia? Ad confirm. neg. conseq. ad prob. om. antec. neg. conf. Ratio negandi est, quod accidentia ista, licet imperfectiora, tamen spectent ad ordinem superiorem. Sic etiam secreta cordium sunt imperfectiora substantiis, cum sint accidentia, & quidem sæpe naturalia: nec tamen possunt ab Angelo naturaliter cognosci: ergo ex eo, quod quis possit cognoscere aliquid perfectius, non

sequitur, quod etiam possit cognoscere omne imperfectius, si hoc sit in alio ordine, vel ex alia causa occultum.

86. Ob. 5. Angelus viator evidenter potuit in se experiri, quod eliciat actus fidei, spei &c. sicut nos experimur in nobis: ergo vel hos cognovit intuitivè, & cognovit evidenter, esse supernaturales: vel non cognovit intuitivè, & saltem abstractivè, per discursum evidentem, cognovit, esse supernaturales. prob. 2. hoc membrum; (nam primum patet) Scit Angelus, quod, si hi actus essent naturales, eos posset cognoscere intuitivè: ergo, cum eos intuitivè non cognoscat, evidenter infert, eos esse supernaturales. Resp. neg. 2. membrum. consequentis. Ad prob. dist. antec. scit Angelus, quod eos actus, si naturales essent, intuitivè cognosceret, si ipsi non occultarentur. conc. conseq. secus. neg. conseq. Itaque, si Angelus viator habuisset solam potentiam cognoscendi naturalem, nescivisset, an ij actus quoad intuitionem, vel etiam ultimam eorum differentiam, ei occultarentur, an verò essent ordinis superioris, ita ut eorum cognitio intuitiva ipsi non debeatur.

87. Dices. Sic etiam nos de nocte non possemus evidenter cognoscere, quod non adfit sol, sed deberemus dubitare, an non à DEO occultaretur: hoc est ridiculum: ergo. Resp. neg. ma. disparitas est; quia de nocte nulla est ratio dubitandi de absentia solis; cum naturaliter debeat abesse, & nulla ratio suadeat, illum adesse, vel quod DEUS aliquid faciat præter communem cursum rerum. At quando Angelus experitur quidem, adesse in se actum fidei: nec tamen eum cernit intuitivè, vel quoad ultimam differentiam, adest ratio dubitandi, an non occultetur.

88. Potest enim Angelum latere ultima differentia; vel quia actus altioris est ordinis, vel quia à DEO occultatur: cumque occultationem, utpote negationem, non possit in se ipsa cognoscere: neque etiam actum ordinis altioris, non potest evidenter scire, ob quam causam se lateat actus. Insuper, cum DEUS, quacunque ex his causis adhibeat, jam aliquid faciat præter communem cursum causarum naturalium in hoc universo, non amplius militat ratio, qualis militat pro absentia solis in casu objectionis, sed neque Angelo physicè evidens est, DEUM nullam habere causam abscondendi actum naturalem; cum non sciat omnia, quæ DEUS scit. Quare ad summum, cum nullam certam agnoscat rationem abscondendi actum, potest probabiliter inferre, actum illum esse potius supernaturalem absconditum.

89. Ob. 6. Angelus evidenter cognoscit, humanitatem Christi carere propriâ subsistentiâ: ergo potest inferre, humanitatem illam esse unitam DEO. prob. conseq. Non potest humanitas esse sine omni subsistentia, nec alia, quàm Divina, potest ejus defectum supplere: ergo. Resp. Si subsistentia est aliquid negativum, ut multi nobiscum defendunt, non cognoscit naturaliter Angelus, humanitatem eâ carere; quia negationem in se videre non potest: in positivo autem contrario, scilicet unionem hypostaticam, etiam eam non videt: ergo. Si autem subsistentia sit aliquid positivum, tunc Angelus dubitabit, an occultetur.

occultetur, vel omnino non detur, ex modò dictis. Imò fortè citius iudicabit, occultari, propter difficultates mysterii Incarnationis, de quibus in proprio tractatu. Similiter dicendum de mysterio SS. Evcharistiæ, scilicet, Angelum naturaliter non scire evidenter, an adhuc adsit substantia panis sub accidentibus, & occultetur; an verò sit destructa: an accidentia illa habeant proprium modum subsistendi, sed occultatum; an non habeant; quia iterum utrumque est præter ordinatum cursum causarum in hoc universo, vide Suarez de Angelis l. 2. c. 29.

90. Ob. 7. contra 5. & 6. conclus. Patres, & Scripturæ, dicentes, solum DEUM cognoscere liberè futura, & secreta cordium, possunt exponi, quòd DEUS solus cognoscat cognitione iudiciaria, & omnino inimpedibili, atque prorsus ad omnia, etiam ad actus supernaturales, se extendente: ergo potest defendi, quòd etiam Angeli naturaliter possint ista cognoscere, sed non ut iudices, nec inimpedibiliter, nec adeò universaliter. ita Maftrius, & Sco- nistæ. Resp. neg. antec. quia Scripturæ, & Patres simpliciter omnem notitiam naturalem secretorum tribuunt soli DEO, tanquam signum Divinitatis, & nunquam Angelis, quamvis sæpe nullam faciant mentionem cognitionis iudiciariæ.

91. Et quamvis unus, aut alter Patrum addat, DEUM etiam Iudicem esse, tamen non omnes hoc faciunt, & S. Hieron. loc. cit. n. 75. ubi ex textibus Matth. 9. Luc. 5. & II. attribuentibus Christo scientiam cogitationum, seu secretorum cordis, probat ejus Divinitatem, nullam mentionem facit cognitionis iudiciariæ: alii autem, licet eam mentionem faciant, non propterea tantum volunt ex utroque copulativè Divinitatem probare, sed timorem DEI in hominibus augere. Certè ex verbis Cyrilli, & Chrysostomi, citatis à Maftrio disp. 2. de Angel. 9. 8. n. 1. num. 233. dicentibus, Christum solitum esse Judæorum corda aspicere, cogitationes eorum examinare &c. nullo modo probatur, hos Patres voluisse dicere, Christum non probari fuisse DEUM ex eo, quòd cogitationes Judæorum quacunque cognitione penetraverit: sed tantum ex eo, quòd eas cognitione iudiciaria cognoverit; hoc enim longè est à mente illorum Patrum.

Quamvis autem unus, aut alter, ex Patribus hanc ipsam secretorum notitiam in DEO probet ex eo, quòd DEUS sit Iudex, non sequitur, quòd illa notitia sola non probet Divinitatem: Certè etiam Theologi communiter probant omnipotentiam, vel etiam aternitatem DEI, ex prædicato entis à se: & tamen utique sola omnipotentia, aut aternitas, est signum sufficiens Divinitatis. Adde, quòd, si Christus non probasset sufficienter Divinitatem suam ex notitia secretorum cordis, eam neque sufficienter probasset ex cognitione iudiciaria; quia hanc ipsam potestatem iudicandi debuit probare ex ipsa secretorum cognitione; consequenter & Divinitatem, ut patet consideranti.

92. Dices. S. Gregorius l. 18. moral. c. 27. & l. 25. moral. c. 7. non aliam rationem, quare secreta cordium non videantur à nobis, assert, quam corpulentiam membrorum. Eandem

etiam adstruit S. Augustinus enarrat. in psal. 41. ergo. Resp. S. Aug. loc. cit. nil penitus habet ad rem, tantum dicit, interiora hominis per sensus non videri: nec plus dicit S. Greg. l. 25. moral. at verò l. 18. c. 27. sic ait: *Nunc autem corda, quamdiu in hac vita sumus, quia ab altero in alterum videri non possunt, non intra vitrea, sed intra lutea vascula concluduntur.* Sed his verbis non tam dat rationem, quare non videantur, sed potius, cur luto includi dicantur. Superius quidem etiam dixerat: *Ibi (in cælo) quippe uniuscujusque mentem ab alterius oculis membrorum corpulentia non abscondet.* At hic textus contra Maftrium probat, quòd saltem Angelus etiam non posset videre secreta cordis humani in hac vita: non enim dicit, quòd corpulentia videntis, sed visi, non abscondat. Unde, modò homo videndus sit corpulentia circumdatus, videri non possent ejus secreta.

93. Dein S. Doctoris mens non est (ut observat S. Thomas 1. p. q. 107. a. 1. ad 1. & etiam Suarez) assignare rationem adæquatam: sed ad summum aliquam inadæquatam, & hominibus familiarem. Sed neque ejus intentio prima est, dare rationem, cur secreta cordis videri non possint, sed cur corpora Beatorum possint comparari vitro; cum in hac vita melius comparentur luto: & dicit, in cælo, propter dotem claritatis, omnem corporis, etiam interioriorem, harmoniam visum iri. Ait quidem etiam, mentem alterius non abscondendam corpulentia: an autem nunc ista solà abscondatur, neutiquam dicit.

94. Ob. 8. Ens naturale, consequenter naturaliter cognoscibile, debet habere intellectum creatum proportionatum ad illud cognoscendum: tale ens est quodlibet secretum cordis: ergo, atqui si ullus intellectus est proportionatus, tunc certè est intellectus Angelicus: ergo. Confir. Libertas est extrinseca actui: ergo non videtur, quomodo actus possit ratione ipsius abscondi Angelo: Resp. posse omitti totum. Est Angelicus intellectus proportionatus, ut secreta cordis, quæ talia, cognoscat, sed non in omnibus circumstantiis, aut sine debitis conditionibus: sicut causæ creatæ possunt producere effectus naturales, sed non in omnibus circumstantiis, aut sine conditionibus, dispositionibus, applicatione &c. Hinc si eliciens actum consentiat, aut velit, eum fieri manifestum, tunc poterit sciri ab alio: secreta autem quæ talia, sufficit, ut sciantur à DEO, & ab ipso eliciente.

95. Ad confir. conc. antec. neg. conseq. Ipsa libertas, quamvis extrinseca, ponit tamen actum in talibus circumstantiis, in quibus eum Angelus non possit cognoscere, & facit, ut non habeat species de illo; cum enim notitia hujus actus ei non debeatur, non est, cur habeat species, ut rectè Richardus, Suarez, Amicus, Haunoldus, & alii. Nec tamen propterea sunt Angeli, sicut infantes, nam isti nec præsentia, eaque apertissima, possunt dijudicare.

96. Dices 1. Angeli cognoscunt motus phantasiæ, & potentiarum externarum: sed ex his possunt inferre secretas cogitationes, & volitiones: ergo. Resp. Si quis motu externarum potentiarum sponte manifestet suam volitionem,

nem, non erit amplius secretum. Si autem sermo sit de quibusdam motibus phantasie, vel aliarum potentiarum, præventibus rationem, ex his naturaliter Angelus non potest certo cognoscere, an voluntas eos actus elegerit. Si verò esset aliquis actus phantasie e. g. necessariò resultans ex aliquo secreto cordis, tunc etiam hunc Angelus non cognosceret *ex n. 78.*

97. Dices 2. Si Angeli non habent infusas species actuum liberorum, non possunt eas acquirere. Resp. neg. illat. probabilis enim infunduntur à DEO, quando debent posse cognosci illa secreta. Sicut enim species rerum, quarum cognitio Angelis debetur à principio creationis, etiam à principio creationis ipsis infunduntur: ita species earum rerum, quarum cognitio non debetur, nisi in certis circumstantiis, infunduntur in illis circumstantiis. Cur enim jam prius infundantur, & ab initio creationis sine necessitate, aut utilitate? Nec obijciatur paritas cum semine, quod vitam habet, antequam exerceat actus vitales; quia, nisi prius recepisset, causa secunda sapissimè non amplius adesset, quæ daret: & ad primam causam in ea quæstione confugere videtur Philosophis indecorum: at verò in quæstione de infusione specierum non est indecorum Theologis confugere ad DEUM, ut mox probabimus: & insuper DEUS semper adest respectu Angelorum. Neque sine his speciebus Angeli sunt sicut infantes; quia tamen habent potentiam cognoscendi perfectam eo in gradu, in quo tunc ipsis debetur: suntque perfecti convenienter suæ naturæ. Unde circumstantiæ sunt conditiones requisitæ ad connaturalem earum specierum infusionem: & quidem respectu secretorum cordis circumstantia talis, vel conditio, est consensus elicientis: respectu strictè contingentium est existentia, & sufficiens applicatio ad ea.

98. Sicut autem non est absurdum recurrere ad DEUM in prima infusione specierum, ita neque in secunda; sapissimè enim debent species infundi à DEO *ex n. 60.* ergo convenientius videtur dici, quod semper ab eodem infundantur, maxime, cum incertum sit, an aliquod objectum possit producere speciem in Angelo, ut dictum *eodem n. 60.* Quod si tamen omnino velis, objecta spiritalia, sufficienter præsentia, posse producere species, transmittam saltem quoad illa objecta, de quibus Angelus non jam antecedenter à DEO habet species infusas, qualia objecta essent de novo existentia, non antecedenter cognita, vel secreta cordium &c. aliis autem gratis concedetur hæc virtus. Sicut etiam non possunt species in Angelo producere objecta materialia *ex eodem n. 60.* neque etiam spiritalia illa, de quibus superius, si sint absentia; quia agerent in distans: quæ actio non est impossibilis naturaliter, tantum ob resistantiam medii (nam e. g. aer non resistit luci, & tamen candela accensa non potest propagare lucem ad decem millaria) sed etiam est impossibilis ratione limitationis potentie creatæ, quæ non potest agere, nisi intra certam spheram, extra quam non potest applicari per effectus intermedios.

99. Dices 3. Si Angeli non haberent species de actibus liberis, vel secretis cordium, non

possent eos cognoscere, ut possibiles: sed cognoscunt ut possibiles: ergo &c. Resp. Vel admittuntur in Angelis species representantes rem tantum ut possibilem, seu determinantes ad cognitionem rei tantum ut possibilis, diversam quoad modum tendendi à cognitione rei ut existentis, vel non. Si non admittuntur, tunc Angeli non cognoscunt secreta cordium ut possibilia in se ipsis, sed in causis actu existentibus vel in aliis secretis, seu actibus internis jam existentibus, & jam prius ex consensu elicientis cognititis: nec cognoscunt ea in individuo, & singulariter, sed confusè, & in specie, sicut ferè nos in homine potente amare cognoscimus actum amoris. Et sic videtur respondere Suarez, qui species has negat *de Angelis l. 2. c. 13. n. 10.* & pro sua opinione negativa citat S. Thomam.

100. Si autem admittuntur tales species, saltem universales, representantes in seipsis possibilia, vel aliqua in individuo, vel confusè genera, & species rerum possibilium, ut admittere videtur Scotus, & alii; tunc Angeli poterunt cognoscere secreta cordium ut possibilia, quin eadem cognoscant existentia. Elige jam, quod placet. Si neges species illas, poterunt tamen cognosci illa secreta cordis, vel illi actus ut possibiles in causis, vel etiam in aliis actibus existentibus, ut supra dictum. Si autem concedas illas species; debes dicere, quod Angelo quidem debeantur species actuum liberorum, aut secretorum cordis, ut possibilem, non verò ut existentium. In forma neg. ma.

101. Ob. 9. Non obesset commercium Angelico, aut humano, si soli Angeli nossent secreta cordis: ergo ratio *n. 77.* est nulla. Confirm. 1. Melius esset, si daretur fenestra, à Momo desiderata, per quam hominis cor inspiceretur: ergo etiam melius esset, si Angeli id inspicerent. Confirm. 2. Angeli boni debent nos gubernare, & illuminare: ergo debent scire cogitationes cordium. Confirm. 3. Dæmon multis revelavit, quæ in cordis secreto cogitabant: ergo naturaliter scivit. Resp. neg. antec. nam & dæmones nossent secreta, quod hominibus, uti & dæmonibus, sibi invicem inimicis, noceret, nisi DEUS per miraculum impediret, quod non dicitur convenienter *ex eodem n. 77.*

102. Ad 1. confirm. neg. ant. Abstraherentur quidem aliqui à sceleribus, sed alii magis effronter peccarent ex desperatione, sicut multi peccant, etiam si norint, id scire DEUM: deum noceret id commercio humano. Ad 2. confirm. disting. conseq. Angeli boni debent cogitationes cordium scire supernaturaliter, omni conseq. naturaliter, & independenter quidem à nostro consensu, neg. conseq. Addo hic, forte nec Beatos invicem videre secreta cordium independenter ab eorum consensu; nam alius non haberet eorum locutio alium finem, quam locutio eorum cum DEO, quod vix dicendum. Ad 3. confirm. resp. Illa à dæmone revelata vel non fuerunt amplius secreta; quia signo aliquo externo manifestata: vel præcisè ex conjecturis divinando, veritatem dæmon attingit, quia in re est valde perspicax: vel tantum aliquam præviā apprehensionem ex speciebus phantasticis præviis necessariò ortam, & nullum exercitium libet.

libertatis determinatum post se trahentem demon inferre, & palam facere potuit, vel aliquando tantum amphibologicè loquendo homines decipit.

ARTICULUS IV.

Quomodo Angeli inter se, & cum aliis loquantur.

103. **D**ico. Angeli possunt loqui. ita omnes. Loqui autem est manifestare aliis suos conceptus, vel saltem suos conceptus aliunde jam manifestos ordinare ad alios, in quo locutionem ponit D. Thomas 1. p. q. 107. a. 3. in corp. quamquam etiam istud sit aliquo modo manifestare suos conceptus secunda manifestatione; nam etiam, quando loquimur DEO, licet ipse jam antecederet sciat nostros conceptus, tamen eosdem etiam in nostra locutione cognoscit. Prob. conclusio. Zachar. 2. v. 3. dicitur: Ecce Angelus, qui loquebatur. Apoc. 7. v. 2. Exclamavit Angelus voce magna quatuor Angelis. Isa. 6. v. 3. de Seraphinis dicitur: Clamabant alter ad alterum, & dicebant: per clamorem autem intelligitur locutio, vel de re valde magna, vel cum magno affectu, quo conceptus suos manifestabant. Plurima alia locutionis Angelicæ exempla passim exhibent sacra Scriptura. Ratio etiam est. Sicut ordo, & politicum regimen, exigit, plurima esse secreta, ita etiam exigit, posse hæc manifestari: quod idem petunt amicitia, & societas, adeoque exigunt locutionem: quæ, cum dentur etiam inter Angelos, isti quoque debent posse loqui, & sæpe etiam actu loqui inter se, & cum aliis.

104. Possunt autem Angeli loqui DEO, sicut nos ipsi loquimur, ordinando suos conceptus ad ipsum, & eo modo ipsi eos exhibendo, ut, si non aliunde eos sciret, in eorum locutione cognosceret: item possunt loqui hominibus, vel formando voces in aëre, vel exhibendo alia signa materialia, aut producendo, & commovendo in hominibus phantasmata, dependentia à quibus oriuntur cognitiones certæ in homine: & sic custodes Angeli sæpe loquuntur suis clientibus: item possunt loqui aliis Angelis, de quo mox.

105. Dico 2. Angeli possunt inter se loqui, exhibitis signis materialibus; nam etiam ista cognoscunt Angeli: consequenter, sicut per hæc hominibus, ita etiam aliis Angelis possunt conceptus suos manifestare. Pariter possunt loqui signis spiritualibus, prius ad certam significationem ad placitum determinatis: sed qualia ista esse debeant, difficulter potest assignari. Haunoldus assignat certam figuram, quam in se exprimat Angelus; e. g. occupando spatium rotundum, vel quadratum: sed cum Angelus non sit quantus, neque est propriè capax figuræ: figura autem spatii extrinseci materialis etiam ipsa est materialis. Quidquid de hoc sit, non videntur impossibilia aliqua talia signa spiritualia. Et sanè Angeli non fuissent futuri semper muti, quamvis nulla fuissent signa materialia: ergo tunc fuissent spiritualia. Præter hæc signa tamen debet admitti adhuc alius modus loquendi.

R. P. Ant. Mayr Theol. Tom. I.

di Angelorum; nam imprimis, ut signa instituerentur ab Angelis, ad certas significationes exprimendas, debuissent prius invicem loqui, nisi dicantur, ea signa edocti à DEO, ut primi nostri parentes primam linguam. Dein nec materialia, nec spiritualia signa sufficiunt, ut unus Angelus alteri soli loquatur; cum omnes illa cognoscant: ergo debent adhuc alio modo posse loqui.

106. Dico itaque 3. Angeli etiam possunt loqui per hoc, quod unus consentiat, vel velit, actum suum internum esse alteri manifestum. ita S. Thomas 1. p. q. 107. a. 1. in corp. quem plures sequuntur. Quando igitur Angelus secretam cogitationem, vel volitionem elicit, ea manet tamdiu secreta, donec consentiat, vel velit, eam manifestari: posita ea voluntate, tollitur jus secreti, & DEUS producit in altero Angelo speciem illius conceptus, aut volitionis, quam cognoscens in se Angelus, cui alter loquitur, elicit cognitionem de volitione, vel conceptu Angeli loquentis. Prob. conclusio. Hæc opinio explicat facilius difficultates, quam aliæ sententiæ; nam facile sic potest capi, quomodo Angeli etiam absentes possint sibi invicem loqui; quia DEUS in quamlibet distantiam potest producere speciem: nec est absurdus hic ad DEUM recursus ex n. 98. Capitur etiam in hac sententia, quomodo unus Angelus possit loqui uni, & non alteri, vel tantum aliquibus; quia potest pro libitu suo velle, vel consentire, ut pluribus, vel paucioribus manifestetur suus conceptus.

107. Quæres hæc, quid sit *illuminatio Angelica*? Resp. esse speciem locutionis, de qua meminit D. Dionysius de cæl. Hierarchia c. 3. & clarior c. 7. & qua Angeli superiores communicant, vel manifestant inferioribus certas quasdam sublimes notitias, à DEO, vel aliis Angelis, adhuc superioribus, acceptas. Non autem quævis locutio Angeli de quavis re dicitur *illuminatio*, ut rectè observat Angelicus 1. p. q. 107. a. 2. in corp. unde 1. p. q. 106. a. 3. in corp. idem S. Doctor negat, quod Angeli inferiores unquam illuminent superiores; quia DEUS in hac providentia non prius revelat illas notitias inferioribus, sed superioribus, & hunc ordinem non mutat: quamvis utique de absoluta potentia posset. vide Arriagam tract. de Angel. disp. 22. sec. 5. n. 24. ubi ait, etsi inferior Angelus aliquid revelaret superiori, quod hic prius non scivisset, tamen communiter non censeri illam revelationem esse illuminationem; quia illuminatio videtur ordinari ad dirigendum alterum in ordine ad ministerium suum bene exercendum: inferior autem non confert superiori talem notitiam directricem, sed iste hanc accipit à DEO, vel ab Angelo adhuc superiore. Dicunt autem Granadus, & Platelius, Angelos superiores elicere conceptum naturalem de veritatibus supernaturalibus, & hunc inferioribus manifestare, scilicet serè sicut nos possumus de supernaturalibus elicere naturales etiam cognitiones, & magis voces, atque ita etiam conceptum naturalem ingenerare alii, e. g. gentili, qui prima vice audiens mysterium aliquod supernaturale, potest illud credere tantum fide humana; nam etiam hæretici tantum credunt fide humana.

C

1082

108. Ob. 1. Juxta nos locutio Angeli esset actus voluntatis: hoc est falsum: ergo. Resp. dist. mai. Locutio Angeli tantum esset actus voluntatis neg. mai. etiam esset. conc. mai. & dist. sic mi. neg. conseq. Locutio hominis quoque, seu allocutio, non est tantum prolatio vocum, sed directio earum ad alterum; nec enim alloquor omnem, qui audit verba à me prolata, sed illum solum, ad quem voces dirigo. Præter hanc voluntatem autem locutio Angeli involvit productionem speciei in altero Angelo, quam loquens saltem moraliter producit, quod sufficit; nec enim, ut ait Haunoldus, omnia scrupulosè requirenda sunt, quæ in locutione hominis reperiuntur; unde non, sicut homo physicè voces, ita Angelus debet physicè speciem producere; sufficit enim, si ostendatur modus, quo suos conceptus manifestet. Quod autem Angelus loquens debeat reflexè aliquo modo velle suam volitionem, nihil est absurdi; quia hoc etiam debet admitti in humana allocutione: quin imò potest volitio in seipsam, tanquam in objectum inadæquatum, esse reflexa, ut patet in voluntate legislativa.

109. Ob. 2. Per modum loquendi, in tertia conclusione assertum non posset Angelus mentiri alteri: hoc est falsum: ergo. prob. ma. vel enim Angelus A. produceret sciens in se actum falsum, quem dein vellet alteri manifestum: & hoc non potest; quia assentiretur falso ut falso: vel vellet tantum, ut Angelus B. haberet speciem actus, quem Angelus A. non habet, & ut Angelus B. ob autoritatem suam, id est Angeli A. assentiretur alicui falso e. g. quod cras sit futurus dies iudicii: & non loqueretur contra mentem: neque etiam vi hujus volitionis produceretur in Angelo B. species actus falsi, sed tantum desiderii verè existentis. prob. etiam mi. superior 1. Soli DEO proprium est non posse mentiri. 2. Lucifer alios Angelos mendacio decepit, & vocatur Pater mendaciorum.

110. Resp. 1. om. ma. neg. mi. cum Platelio, ac Granado. Modò Angelus possit mentiri hominibus, & Angelis, per alios modos loquendi e. g. per signa materialia, vel spiritualia, satis differt à DEO, ut patet. Dein, ut ait Arriaga, non debebat Angelis Lucifer mentiri: sufficiebat proponere motiva, quibus ipse movebatur ad superbiam. Responderi potest 2. neg. ma. Angelus posset etiam, saltem minùs strictè, mentiri per illum modum; species enim illa posset inducere Angelum B. minùs cautum, ut assentiretur ipsi objecto falso: quo casu Angelus A. esset causa per se conceptus falsi: & sic aliquo modo mentiretur.

Nec dicas 1. Angelum B. non crediturum, eò quod loquens tantum indirectè manifestaret objectum; cum posset directè. Resp. enim, etsi non crederet, tamen alter mentiretur, quod frequentissimè etiam accidit inter homines. Secundo, posset tamen contingere, ut alter crederet; cum nec inter homines semper requirantur manifestationes conceptuum firmissimæ; aliàs enim semper exigenterentur juramenta. Nec dicas 2. DEUM dedecere producere talem speciem in altero Angelo. Resp. enim neg. quia species hæc non esset positivè erronea, sed tantum occasio

accepta errandi, & quidem ex alterius determinatione posita: & hinc non dedeceret DEUM, ut auctorem naturæ, naturalium causarum existentiz sese accommodare.

DISPUTATIO II.

De Gratia, & Lapsu Angelorum.

III. SUPPONIT hæc disputatio, Angelos præditos non tantum intellectu (de quo præcedenti quaestione actum) sed libera quoque voluntate, de qua etiam nemo dubitare potest; nam, præterquam quod inintelligibile videatur, creaturam rationis capacem, adeoque cognoscentem motiva contraria, bonum, & malum, tamen non habere potentiam bonum suum prosequendi, & amandi, vel malum fugiendi, & odio habendi: innumeris insuper Scripturæ locis Angeli dicuntur amasse, odisse, peccasse &c. quæ voluntatem, & quidem liberam, manifestè inferunt. Rectè tamen S. Thomas negat Angelis appetitus sensitivos, seu irascibilem, & concupiscibilem; cum enim careant corpore, etiam carent sensu. Supposita autem in Angelis voluntate, quaeritur, quomodo se liberè gesserint circa gratiam, eam merendo, vel conservando, aut amittendo.

QUÆSTIO I.

De Supernaturali Gratia Angelorum.

ARTICULUS I.

An Angeli in primo instanti se disposerint ad primam gratiam.

112. DICIT 1. Angeli omnes in primo instanti suæ creationis habuerunt gratiam sanctificantem. ita S. Thomas 1. p. q. 62. a. 3. in corp. Suarez, Valquez, & communior, contra quosdam antiquiores. Prob. Christus Joan. 8. v. 44. de diabolo dicit: *In veritate non stetit*: per veritatem autem intelligitur à PP. gratia: & non stetit iisdem significat, ab ea prolapsus fuisse, seu eam perdidisse. sic enim ait S. Cyrillus l. 6. c. 6. in Joannem: *In veritate non stetit; quia prolapsus est à veritate, nec voluit manere in suæ originis sanctitate*: ergo etiam diabolus, adeoque multò magis Angeli boni, habuerunt gratiam: & quidem in primo instanti; nam in secundo mali peccarunt: consequenter, nisi in primo gratiam habuissent, eam amplius habere non potuissent.

113. Rursus Ezechielis 28. v. 11. & seq. ubi propheta lapsum Regis Tyri describit, intelligitur juxta S. Augustinum l. 11. de civit. c. 15. S. Hieronymum, Ambrosium, & alios PP. ac communem interpretum, sub illo Rege Tyri Lucifer,